

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU
STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA

ZAVRŠNI RAD BR. 67/SES/2015

ZNANJE I STAVOVI STANOVNIKA
SISAČKO - MOSLAVAČKE ŽUPANIJE O
JAVNOZDRAVSTVENOM ZNAČAJU
DONIRANJA ORGANA

Nikolina Bijelić

Bjelovar, listopad 2015.

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU
STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA

ZAVRŠNI RAD BR. 67/SES/2015

**ZNANJE I STAVOVI STANOVNIKA
SISAČKO - MOSLAVAČKE ŽUPANIJE O
JAVNOZDRAVSTVENOM ZNAČAJU
DONIRANJA ORGANA**

Nikolina Bijelić

Bjelovar, listopad 2015.

Visoka tehnička škola u Bjelovaru

Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Kandidat: **Bijelić Nikolina**

Datum: **20.07.2015.**

Matični broj: 000616

JMBAG: 0314006030

Kolegij: **JAVNO ZDRAVSTVO**

Naslov rada (tema): **Znanje i stavovi stanovnika Sisačko-moslavačke županije o javnozdravstvenom značaju doniranja organa**

Mentor: **Dr.sc. Zrinka Puharić**

zvanje: **viši predavač**

Članovi Povjerenstva za završni rad:

1. Mr.sc. Tatjana Badrov, predsjednik
2. Dr.sc. Zrinka Puharić, mentor
3. Mirna Žulec, dipl.med.techn., član

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 67/SES/2015

Studentica će posebno konstruiranom anketom anonimno ispitati znanje i stavove stanovnika Sisačko-moslavačke županije vezane uz doniranje organa, prikazati podatke deskriptivnim i analitičkim statističkim metodama, te naglasiti javnozdravstveni značaj tog važnog područja medicine te kako i na koje načine medicinska sestra prvostupnica može doprinijeti boljem razumijevanju stanovništva vezanom uz temu.

Zadatak uručen: 20.07.2015.

Mentor: **Dr.sc. Zrinka Puharić**

ZAHVALA

Zahvaljujem svim profesorima i predavačima Stručnog studija sestrinstva na prenesenom znanju, posebno svojoj mentorici prof. dr. sc. Zrinki Puharić na stručnoj pomoći tijekom izrade ovog rada kao i na izrazitoj motivaciji za izradu istoga.

Također bi htjela zahvaliti svojoj obitelji i kolegicama/kolegama sa posla na velikoj pomoći i podršci tijekom cjelokupnom trajanja studija, a posebno pri izradi završnoga rada.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Hrvatska donorska mreža	2
1.2. Moždana smrt.....	2
1.3. Što je doniranje organa?	3
1.4. Tko je donor?	3
1.5. Koji organi i tkiva se mogu donirati?	5
1.6. ilegalno tržište organa.....	5
1.7. Transplantacija u Hrvatskoj.....	6
1.8. Doniranje organa i javnost.....	7
1.9. Uloga medicinskog osoblja	8
1.10. Uloga nacionalnog koordinatora	8
1.11. Uloga bolničkih koordinatora	9
2. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	10
3. ISPITANICI I METODE	11
4. REZULTATI	12
4.1. Distribucija frekvencije s obzirom na spol ispitanika	12
4.2. Distribucija frekvencije s obzirom na dob ispitanika.....	13
4.3. Distribucija frekvencije s obzirom na završeno školovanje ispitanika	14
4.4. Distribucija frekvencije s obzirom na mjesto stanovanja ispitanika	15
4.5. Distribucija frekvencije s obzirom na vjeru ispitanika.....	16
4.6. Distribucija frekvencije ispitanika s obzirom na poznavanje donorske kartice....	17
4.7. Distribucija frekvencije s obzirom na posjedovanje donorske kartice	18
4.8. Distribucija frekvencije ispitanika s obzirom na doniranje vlastitih organa nakon smrti.....	19
4.9. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o živoj osobi kao donoru organa ili tkiva	20
4.10. Raspodjela frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o doniranju organa svojih bližnjih	21
4.11. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o vidljivom označavanju donora organa na osobnoj iskaznici	22
4.12. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o novčanoj naknadi obitelji za doniranje organa preminulog	23
4.13. Distribucija frekvencije s obzirom na stav ispitanika o doniranju organa.....	24

4.14. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju raznih edukacija, brošura, postera i sl. na shvaćanje važnosti značaja doniranja organa ...	25
4.15. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju medija na svijest stanovništva o doniranju organa	26
4.16. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju liječnika na shvaćanje važnosti značaja doniranja organa	27
4.17. Distribucija frekvencije s obzirom na razloge zbog kojih bi ispitanici donirali organe	28
4.18. Distribucija frekvencije s obzirom na osobne razloge zbog kojih ispitanici ne bi donirali organe	29
4.19. Raspodjela frekvencije s obzirom na slaganje ispitanika sa zakonom RH o doniranju organa bez pristanka obitelji preminule osobe	30
4.20. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o godini prve eksplantacije u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak.....	31
4.21. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o važnosti informacije o identitetu donora organa ukoliko bi bili primatelji organa	32
4.22. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o presađivanju organa u ustanovama privatne prakse	33
4.23. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o položaju Republike Hrvatske u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega.....	34
4.24. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o vremenu potrebnom za izvršenje eksplantacije organa preminule osobe	35
4.25. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o broju ljudi u RH koji čekaju transplantaciju bubrega i transplantaciju srca	36
4.26. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o prosječnom vremenu čekanja na transplantaciju srca i bubrega	37
4.27. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o mogućnosti doniranja pojedinih tkiva i organa	38
5. RASPRAVA	45
6. ZAKLJUČAK	49
7. LITERATURA	51
8. SAŽETAK	53
9. SUMMARY	54
10. PRILOZI	55
Prilog 1. anketni upitnik	55
Prilog 2. Popis grafikona	59
Prilog 3. Popis tablica	61

POPIS KRATICA

OŠK - osnovna škola

SSS - srednja stručna sprema

VSS - visoka stručna sprema

zdr. djelatnici - zdravstveni djelatnici

med. osoblje - medicinsko osoblje

HDM - Hrvatska donorska mreža

JIL - jedinica intenzivnog liječenja

možd. smrt - moždana smrt

χ^2 - hi-kvadrat test

ss - stupanj slobode

p - oznaka za razinu statističke značajnosti

RH - Republika Hrvatska

1. UVOD

Prepoznavanje potencijalnih donatora organa jedna je od najosjetljivijih faktora cijelog procesa doniranja i presađivanja organa i upravo je iz tih razloga najteže razviti standardizirane protokole za navedene postupke. Uspješno presađivanje organa godinama je usavršavano i ono ovisi o razvitku mnogih struka i stjecanju mnogih znanja. Transplantacija koristi bolesnicima s potpunim zakazivanjem bubrega, koji se liječe hemodijalizom ili peritonealnom dijalizom kako bi sačuvali život, bolesnicima s terminalnim zakazivanjem srca, jetre ili pluća kojima izgledi za život nisu veći od nekoliko tjedana ili mjeseci, bolesnicima sa šećernom bolesti, slijepim osobama, kao i bolesnicima kojima je potrebno nadomjestiti neko tkivo. Iako se broj donatora povećava u odnosu na prijašnje godine, i dalje je to jako mali broj u odnosu na broj osoba koji su na nacionalnim listama čekanja. Ako bi se državne institucije na nacionalnoj razini još više uključile u obrazovanje zdravstvenih kadrova te aktivnije educirale i obavještavale javnost o važnosti doniranja organa, postigli bi se značajniji rezultati te bi se time smanjile liste čekanja.

1.1. HRVATSKA DONORSKA MREŽA

To je organizacija koja je svoje djelovanje započela 1996. godine na način da je promicala transplantaciju i transplantacijsko liječenje. Također se bavi edukacijom zdr. radnika i transplantacijskih koordinatora, pravim bioetičkim načelima doniranja organa te promicanjem ekonomskih prednosti transplantacije kada dosadašnji načini liječenja ne pomažu. Kroz sva navedena djelovanja je cilj promicati transplantacijsku medicinu. Kako bi to sve postigli, trebalo je puno vremena i edukacija za sve zdravstvene profesionalce. Tako se organizacija može pohvaliti da je školovala značajan broj vrhunskih stručnjaka na području transplantacijske medicine(1).

Organizacija HDM danas ima oko stotinu udruga s kojima surađuju kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. S ciljem promicanja svojih načela održavaju se radionice i predavanja na sveučilištima, srednjim i osnovnim školama te sličnim organizacijama. Rad HDM je od 2011.godine dio transplantacijskog programa Ministarstva zdravlja RH(2).

1.2. MOŽDANA SMRT

Pojam moždane smrti označava trajni prekid svih moždanih funkcija velikog mozga, malog mozga te moždanog debla. Za dokazivanje se koriste razne kliničke metode i testovi. Testove provodi multidisciplinarni tim liječnika koji su stručnjaci u svom području i prije nego li se potvrdi moždana smrt potrebno je minimalno 2 puta proći testiranja. Završetak dijagnostike moždane smrti označava vrijeme smrti. Nakon dijagnoze se odmah provjerava je li osoba koja je umrla u registru ne darivatelja organa. U slučaju da preminula osoba nije u registru ne darivatelja organa, obavještava se obitelj preminule osobe.

Ovisno o odluci obitelji, tj. ako se obitelj tome ne protivi, tim za eksplantaciju kreće sa završnim pripremama. Cijelo to vrijeme medicinsko osoblje radi na kvaliteti organa te se od njih očekuje adekvatna količina znanja i

vještina kojima pridonose da se cjelokupni posao izvede na što većoj razini. Na kraju nacionalni koordinator, kada dobije sve podatke o donoru te potencijalnom organu, sve prekontrolira i, ako je i njegova odluka u skladu sa pravilima struke i zakona, šalje se eksplantacijski tim da preuzme odgovarajući organ(3).

Postoje 4 koraka u dijagnosticiranju moždane smrti: ispuniti preduvjete za postavljanje dijagnoze možd. smrti, isključiti uzroke koji mogu oponašati smrt, napraviti pregled za potvrdu smrti moždanog debla i provesti instrumentalne testove(4).

1.3. ŠTO JE DONIRANJE ORGANA?

Ne postoji prava definicija kojom bi se objasnio pojam doniranja organa, tj. eksplantacije. Pomoću literature mogli bi doći do „umjetno stvorene“ definicije koja bi glasila da je doniranje organa proces od vremena kada odrasla osoba shvati da može spasiti nečiji život, tj. da je potencijalni donor, do trenutka nastupa moždane smrti, tj. kada eksplantacijski tim uz sva pravila pristupi eksplantaciji organa. Sve to objašnjava i činjenica da svaka osoba koja ne želi imati dodira sa donacijom može potpisati formular kojim se protivi davanju vlastitih organa. Ukoliko osoba ne potpiše taj formular i obitelj se složi sa donacijom organa, u slučaju neke nesretne situacije za njihovog bliskog člana obitelji (moždana smrt) pristupa se pripremi za eksplantaciju.

Donacija organa je znak humanosti i plemenitosti kojom se iskazuje želja i namjera da se nakon smrti daruje bilo koji dio tijela kako bi se pomoglo teškim bolesnicima.

1.4. TKO JE DONOR

Svaka osoba je potencijalni davatelj organa ako se za života nije izričito i pismeno tome protivio(5). Ne postoji dobna granica koja ograničava osobu da postane donor organa. Postoje dva tipa donora: živi donator i kadaverični donator. Razlika je u tome što je živi donator najčešće netko iz obitelji, a

kadaverični donator je svaka umrla osoba koja se nije zakonski protivila doniranju organa (nije potpisala formular kojim se protivi doniranju organa). Da bi se uočili potencijalni donori, najčešće se prate primljeni pacijenti u JIL-u na način da je koordinator prisutan na mjestu događaja, a uz to je i zdravstveni djelatnik prisutan pri evaluaciji potencijalnih donatora(1).

3 su vrste kadaveričnih donatora:

- donator s moždanom smrću (potencijalnih donori svih organa i tkiva)
- donatori umrli od kardiopulmonalnog zastoja - mogu donirati samo tkiva
- donatori sa nekucajućim srcem - mogu donirati tkivo, ali i organ ako je eksplantacija učinjena unutar 30 minuta(6).

Ukoliko osoba za vrijeme života odluči darovati svoje organe i tkiva poslije svoje smrti, najbitnije je da tu svoju odluku prenese svojoj obitelji i najbližim prijateljima iz razloga što će oni biti prvi od kojih koji će liječnici zatražiti dozvolu za uzimanje organa nakon smrti osobe. Također veliki broj ljudi posjeduje donorsku karticu, tj. jedino sredstvo danas u Hrvatskoj kojom osoba za života može donirati svoje organe i tkiva nakon svoje smrti. Donorsku karticu se može zatražiti kod liječnika primarne zdravstvene zaštite ili u Ministarstvu zdravlja. Maloljetne osobe ne mogu postati vlasnici donorske kartice(1).

Podaci o darivateljima i primateljima dijelova ljudskog tijela predstavljaju profesionalnu tajnu. Liječniku primatelja se mora zbog medicinski opravdanog razloga omogućiti uvid u zdravstvene podatke darivatelja(5).

U slučaju da osoba ne želi biti donator dijelova tijela poslije smrti, treba kod liječnika primarne zdravstvene zaštite potpisati izjavu o ne darivanju organa koje se upisuju u registar ne darivatelja pri Ministarstvu zdravlja(5).

1.5. KOJI ORGANI I TKIVA SE MOGU DONIRATI?

Najčešće se transplantiraju:

- bubreg (prekida se potreba za dijalizom)
- gušterača (prekida se potreba za uzimanjem inzulina kod nekih pacijenata)
- jetra, pluća, srce ili tanko crijevo (kada organ nepovratno izgubi svoju funkciju te je pacijentov život ugrožen) (7).

Transplantacija tkiva odnosi se na:

- kožu - kod po život opasnih opeklini
- srčane valvule ili krvne žile - uslijed određenih bolesti
- rožnicu - kod ozljede oka ili očne mrežice
- kosti i koštana srž (8).

1.6. ILEGALNO TRŽIŠTE ORGANA

Doniranje organa se najvećim dijelom temelji na dobivanju organa od mrtvih osoba. Budući da je i dalje jako mali, značajan broj ljudi iz siromašnih zemalja se odlučuje na doniranje svojih organa dok su još živi. I dalje je velika razlika između potražnje i ponude pa mnogi ljudi prodaju svoje organe zbog svog lošeg financijskog statusa tj. radi zarade. Iako postoje kontrole koje reguliraju ilegalnu prodaju, i dalje se ne može iskorijeniti takav način prodaje.

U kaznenom zakonu Republike Hrvatske navedeno je da tko medicinski neopravdano uzme dio ljudskog tijela radi presađivanja kazneno će biti progonjen. Također, smatrat će se krivim i osoba koja radi presađivanja uzme dio tijela umrle osobe prije nego što je smrt utvrđena na odgovarajući način. Nadalje je zabranjena bilo kakva novčana naknada za doniranje organa(5).

1.7. TRANSPLANTACIJA U HRVATSKOJ

Za svaki organ ili tkivo u Republici Hrvatskoj vodi se posebna lista čekanja organa. Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske zaduženo je za vođenje nacionalne liste čekanja(5).

U Republici Hrvatskoj se transplantacija organa od umrlih osoba provodi sve uspješnije. Republika Hrvatska je na tom planu postala jedna od najuspješnijih zemalja u svijetu. To je rezultat dobrog rada u zdravstvenom sustavu, usavršenosti organizacije i povezanosti zdravstvenih ustanova, te adekvatnog djelovanja u javnosti. Uloženo je mnogo napora kako bi se dostigla potrebna razina opće obaviještenosti i javnog povjerenja. Prema stopi realiziranih darivatelja organa te stopi transplantacija bubrega i jetre, Hrvatska je, prema podacima za 2011. godinu, prva zemlja u svijetu(9).

Hrvatska je od 2007. godine članica Eurotransplanta, međunarodne organizacije za razmjenu organa. Transplantacijski program Republike Hrvatske uspješno je integriran te potpuno usklađen sa zahtjevima i standardima Europske unije. Hrvatski građani danas imaju osiguranu dostupnost svih, pa i najsloženijih, kombiniranih transplantacijskih usluga i jedno od najkraćih vremena čekanja na presađivanje u Europi i svijetu. Referentni klinički centri za transplantaciju u Republici Hrvatskoj su KBC Osijek (bubrezi), KBC Rijeka (bubrezi), KBC Zagreb (bubrezi, jetra, srce), KB Dubrava (srce), KBC Merkur (bubrezi, jetra, gušterača)(10).

Broj transplantiranih organa od 1998. - 2014. godine je: bubrezi (2197), jetra (1031), pluća (179), gušterača (136), srce (325) (10).

Broj potencijalnih donatora koštane srži u registru Republike Hrvatske je 49871, a broj tipiziranih donatora je 47 259 (11).

1.8. DONIRANJE ORGANA I JAVNOST

Bez prave potpore javnosti te pozitivno poticajnog stajališta prema doniranju organa ne može se očekivati uspjeh transplantacijske medicine, odnosno ne može se očekivati porast doniranja organa i tkiva. Ako se potakne javnost, tj. ljudi da putem doniranja organa pomažu i spašavaju živote drugih, tada se vjerojatno može očekivati i eksponencijalni rast broja donatora i broj doniranih organa. Iako je Republika Hrvatska u trendu rasta broja donatora, to je i dalje mali broj u odnosu na druge razvijene države kao npr. Španjolsku. U Republici Hrvatskoj je broj donatora manji od 9 : 1000 000 dok je u razvijenim zemljama taj odnos 16 : 1000 000.

Zahvaljujući raznim edukacijama zadnjih nekoliko godina se povećao utjecaj na stanovništvo te se bilježe porasti broja donacija organa. Budući da je jedan oblik povratne informacije putem anketa, u zadnjih nekoliko godina se bilježe i pozitivna mišljenja i u tome vidu. Dobivanje organa od umrlih osoba je područje koje najviše objedinjuje sve svjetske religije. Crkva i vjerske zajednice u donaciji organa vide čin altruizma, ljubavi prema bližnjemu i plemenitosti. Rezultata ne bi bilo bez medija koji su posljednjih godina učinili jako veliki posao u promicanju transplantacijske medicine i time dodatno utjecali na cjelokupno pučanstvo (12).

Bitno je da javnost bude neprestano educirana i informirana te da se na kraju prepozna u ulozi donatora jer se nikad ne zna tko se može naći u situaciji da će mu kvaliteta života ovisiti o volji druge osobe, tj. o donaciji organa. Svaki je građanin potencijalni davatelj, ali se zaboravlja da je i potencijalni primatelj. Ona stvar koja plaši ljude je negativna strana donacije organa. Iako je u Republici Hrvatskoj nema, ilegalna trgovina organa je prisutna u slabije razvijenim zemljama. Osjetljivost pučanstva na tu temu neizbježno djeluje da se ljudi preispitaju te na kraju odustanu od početnog nauma (13).

Javnost teže djeluje na pristanak obitelji umrle osobe, tj. osobe kojoj se utvrđuje moždana smrt. I dalje je teško prihvatiti činjenicu da netko bližnji bude donirao svoj vlastiti organ nekome drugome. Mišljenje osoba je da, iako donirani organi bližnjega budu pomogli nekome, to neće vratiti njihovog

bližnjega koji umire ili je već preminuo. Pravilnim pristupom i sustavnim edukacijama se jedino može pristupiti obitelji koja se nalazi u navedenoj situaciji (14).

1.9. ULOGA MEDICINSKOG OSOBLJA

Bez adekvatnog broja donatora nema ni transplantacijske medicine. Glavni uvjeti za tu vrstu medicine je dovoljan broj zdravstvenog osoblja, školovanje tog istog osoblja, informiranje javnosti te organizacija. Potrebno je što više upozoravati na uzimanje organa od kadaveričnih osoba. Treba naglasiti da uzimanje organa od živih donora dovodi u pitanje njihovu kvalitetu života. Također bi trebalo organizirati razne edukacije putem kojih bi se objasnio cijeli put (način) doniranja organa. Ne smije se pokazivati ljutnja u razgovoru ako osoba nije raspoložena za razgovor. Ukoliko postoje neka pitanja od strane obitelji, trebalo bi dopustiti da se obitelj izjasni o svom stavu. Zdravstveno osoblje bi trebalo na lokalnoj razini pružiti što je više moguće informacija kako bi se obitelj mogla unaprijed pripremiti za bilo kakvu edukaciju. Kada bi zdravstveni radnici nosili donorske kartice, vjerojatno bi i na taj način poslali poruku pučanstvu da doniraju organe. Najvažnija stvar koju svi trebaju znati je da niti obitelj može bez educiranog osoblja, a niti transplantacijska medicina može bez donatora.

1.10. ULOGA NACIONALNOG KOORDINATORA

Njegova uloga je koordinacija svih aktivnosti vezanih uz doniranje i transplantiranje organa, suradnja s bolničkim coordinatorima i organizacija edukacije, promidžbene aktivnosti u svrhu razvijanja transplantacijske svijesti građana, održavanje predavanja o organizacijskim iskustvima u praksi, pravnim i etičkim pitanjima. Važnu ulogu ima povezanost sa drugim inozemnim organizacijama(15)

1.11. ULOGA BOLNIČKIH KOORDINATORA

Ministar na prijedlog ravnatelja zdravstvene ustanove koja sudjeluje u odabiru darivatelja, uzimanju i presađivanju organa i tkiva, pohranjivanju tkiva te tipizaciji i utvrđivanju podudarnosti tkiva imenuje bolničkog transplantacijskog koordinatora. Bolnički transplantacijski koordinator mora biti doktor medicine odgovarajuće specijalnosti s najmanje dvije godine radnog iskustva na području uzimanja i presađivanja organa i tkiva koji te poslove obavlja u zdravstvenoj ustanovi s punim radnim vremenom (5).

Osnovna uloga bolničkog koordinatora je prepoznavanje i praćenje potencijalnih donora. Bolnički koordinator obavezan je nadzirati i koordinirati sve aktivnosti vezane uz postupke davanja organa i tkiva te razgovarati s obitelji u skladu sa zakonskim odredbama. Nakon ispunjenja svih preduvjeta za davanje organa i tkiva, koordinator je obavezan najkasnije u roku od 60 minuta izvijestiti nacionalnog koordinatora o davatelju organa(16).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati znanje i stavove stanovnika Sisačko - moslavačke županije vezane uz doniranje organa, naglasiti javno - zdravstveni značaj transplantacijske medicine te objasniti ulogu medicinskog osoblja i njihovog djelovanja po pitanju doniranja organa.

Statistička obrada se sastojala i od testiranja 5 hipoteza putem hi-kvadrat testa.

Hipoteza **A** - Postoji statistički značajna razlika u odgovorima osoba muškog i ženskog spola o važnosti informacije o identitetu donora organa.

Hipoteza **B** - Postoji statistički značajna razlika u odgovorima da osobe koje su vjernici imaju više izraženu želju za doniranjem organa od osoba koje nisu vjernici.

Hipoteza **C** - Postoji statistički značajna razlika u odgovorima po stručnoj spremi (završena osnovna škola (ošk), SSS i VŠS/VSS) o važnosti edukacije pojedinaca o doniranju organa.

Hipoteza **D** - Postoji statistički značajna razlika u usporedbi odgovora između osoba koje žive u gradu i osoba koje žive na selu o poznavanju donorske kartice.

Hipoteza **E** - Postoji statistički značajna razlika u usporedbi odgovora između osoba mlađe (18-35), zrelije (36-55) i starije (>55) životne dobi o doniranju organa svojih bližnjih nakon njihove smrti.

3. ISPITANICI I METODE

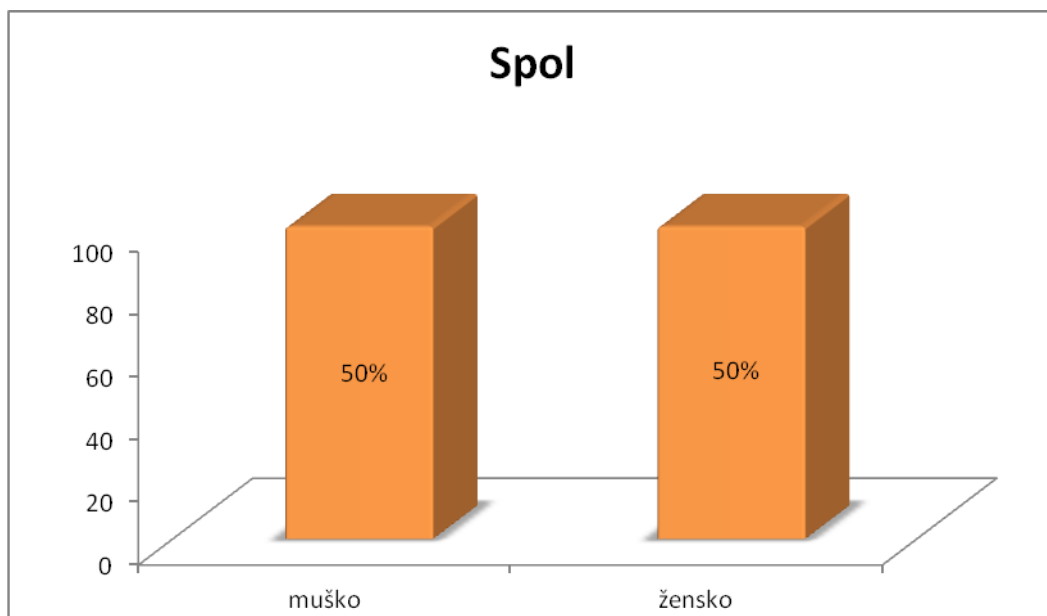
Istraživanje je provedeno u rujnu 2015. godine na području Sisačko - moslavačke županije. Putem anonimnog upitnika (Prilog 1.) ispitano je 200 ispitanika. Od toga je bilo 100 ispitanika muškog spola i 100 ispitanika ženskog spola. Upitnik se sastojao od 22 pitanja vezanih za samu temu doniranja organa te općeg dijela putem kojeg se više može saznati o spolu, dobi, završenom školovanju, mjestu stanovanja te vjeri ispitanika (ispitanici su se trebali izjasniti jesu li vjernici ili nisu vjernici). Na neka pitanja ponuđeni su odgovori da ili ne, a na neka je uz da ili ne bio ponuđen odgovor ne znam. Nadalje, bilo je pitanja na koje su ispitanici mogli zaokružiti više odgovora. Upitnik je posebno kreiran za rad za opću populaciju. Ispitanici su izabrani slučajnim odabirom, a ankete su ispunjavali kod kuće. Dobiveni podaci su obrađivani korištenjem programa Microsoft Office Excel 2007 (17). Podaci su prikazani u obliku grafova i tablično, a obrađeni su deskriptivnom statistikom. Za provjeru statističke značajnosti korišten je hi-kvadrat test Easy chi-square Calculator dostupan na Internetu (18). Pri analizi podataka korištena je razina značajnosti 0,05 ili 5% ($p > 0,05$). Tablica kritičnih vrijednosti korištena u radu nalazi se u literaturi (19).

4. REZULTATI

Ovdje je prikazano svako pitanje iz anketnog upitnika, a rezultat prikazan u obliku grafa koji su označeni brojevima.

4.1. Distribucija frekvencije s obzirom na spol ispitanika

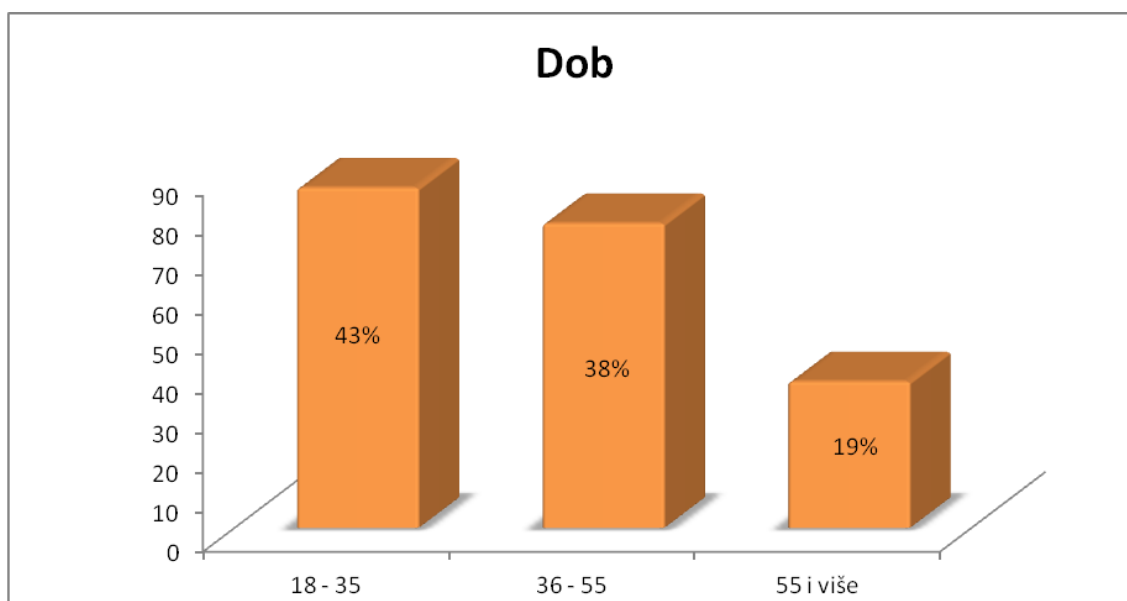
Od ukupno 200 ispitanika, njih 100 (50 %) je bilo muškog spola, a 100 (50 %) je bilo ženskog spola (Grafikon 1.).

Grafikon 1. Raspodjela ispitanika prema spolu

4.2. Distribucija frekvencije s obzirom na dob ispitanika

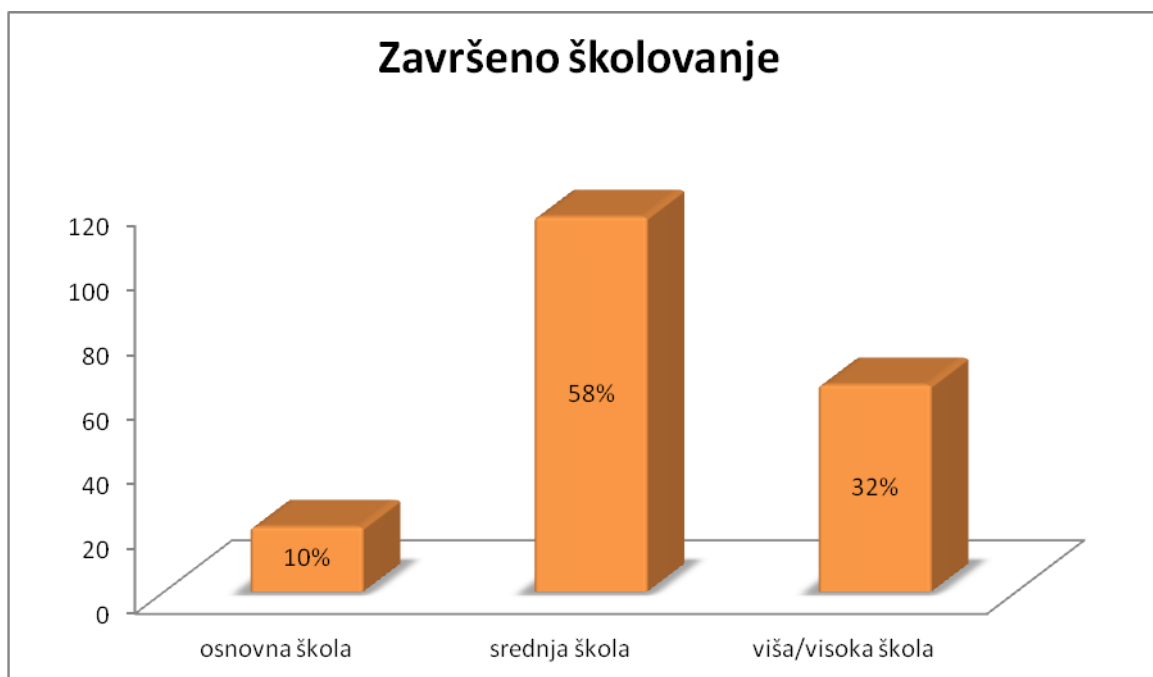
Od ukupno 200 ispitanih, 37 (19 %) ispitanika je bilo starije od 55 godina. U rasponu od 18 do 35 godina je bilo 86 (43 %) ispitanih, dok je u rasponu od 36 do 55 godina bilo 77 (38 %) ispitanih (Grafikon 2.).

Grafikon 2. Raspodjela ispitanika s obzirom na dob

4.3. Distribucija frekvencije s obzirom na završeno školovanje ispitanika

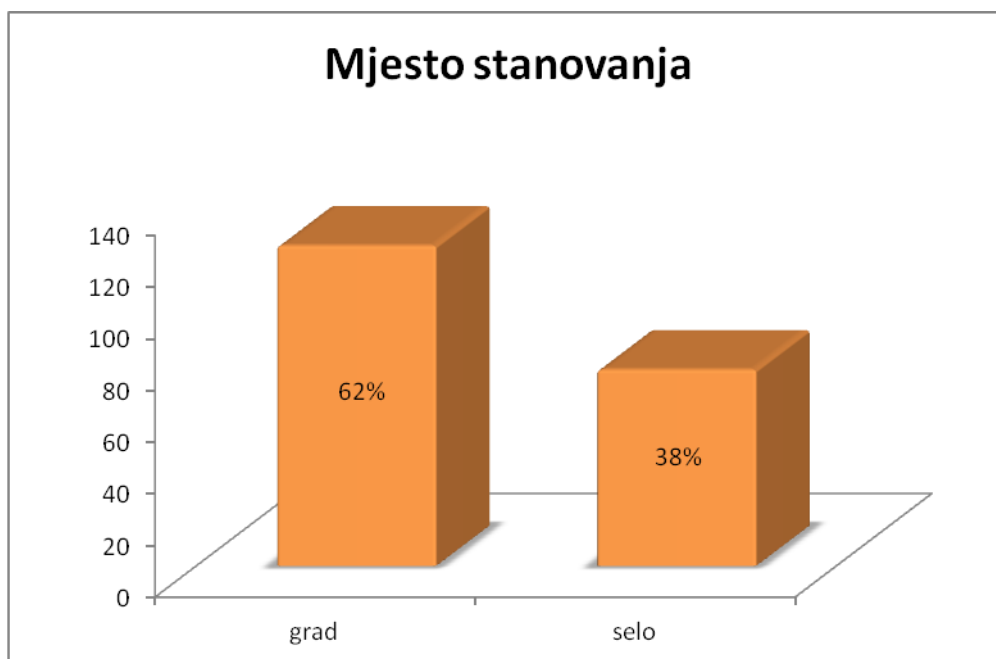
Od ukupno 200 ispitanika, 116 (58 %) njih se izjasnilo da je završilo srednju školu. 64 (32%) ispitanika su završila višu ili visoku školu (fakultet), dok je osnovnu školu završilo 20 (10%) ispitanika (Grafikon 3.).

Grafikon 3. Raspodjela ispitanika s obzirom na završeno školovanje

4.4. Distribucija frekvencije s obzirom na mjesto stanovanja ispitanika

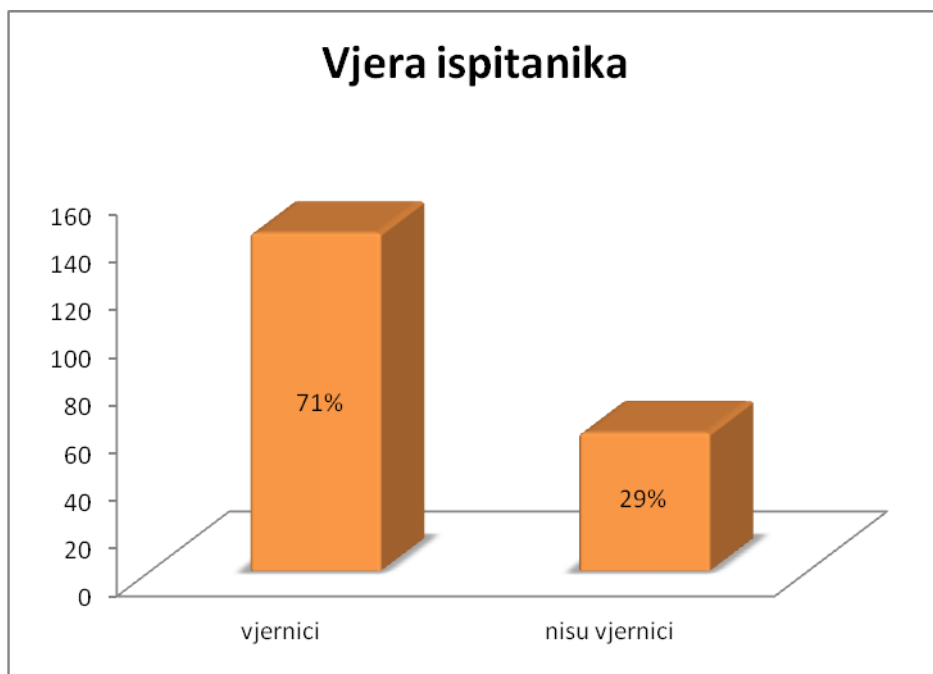
Od ukupno 200 ispitanika, 124 (62 %) ispitanika su se izjasnili da žive u gradu, dok se 76 (38 %) ispitanika izjasnilo da im je mjesto stanovanja selo (Grafikon 4.).

Grafikon 4. Raspodjela ispitanika s obzirom na mjesto stanovanja

4.5. Distribucija frekvencije s obzirom na vjeru ispitanika

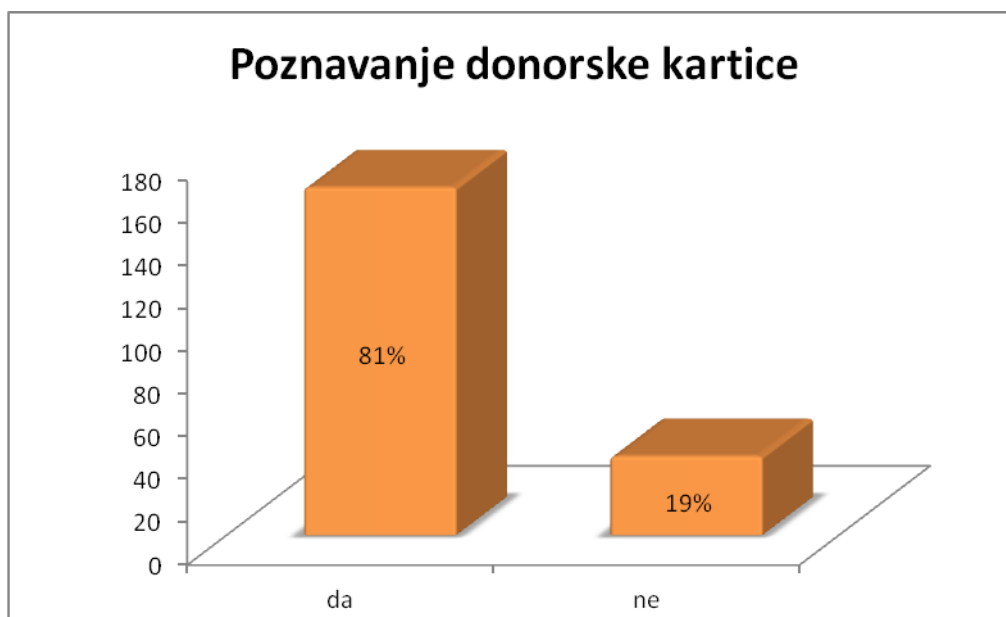
Od ukupno 200 ispitanika, 142 (71 %) ispitanika su se izjasnila da su vjernici, a 58 (29%) ispitanika se izjasnilo da nisu vjernici (Grafikon 5.).

Grafikon 5. Raspodjela ispitanika s obzirom na vjeru

4.6. Distribucija frekvencije ispitanika s obzirom na poznavanje donorske kartice

Od ukupno 200 ispitanih, njih 163 (81 %) se izjasnilo da znaju što je donorska kartica, a njih 37 (19 %) se izjasnilo da ne znaju što je donorska kartica (Grafikon 6.).

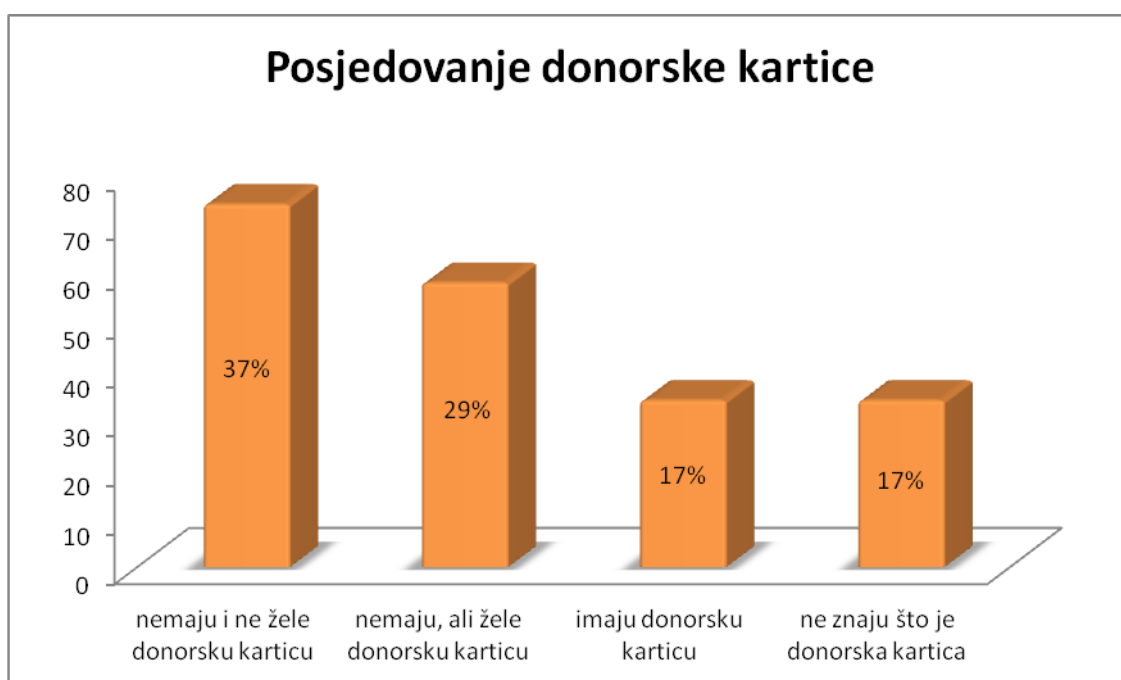

Grafikon 6. Raspodjela ispitanika s obzirom na poznavanje donorske kartice

4.7. Distribucija frekvencije s obzirom na posjedovanje donorske kartice

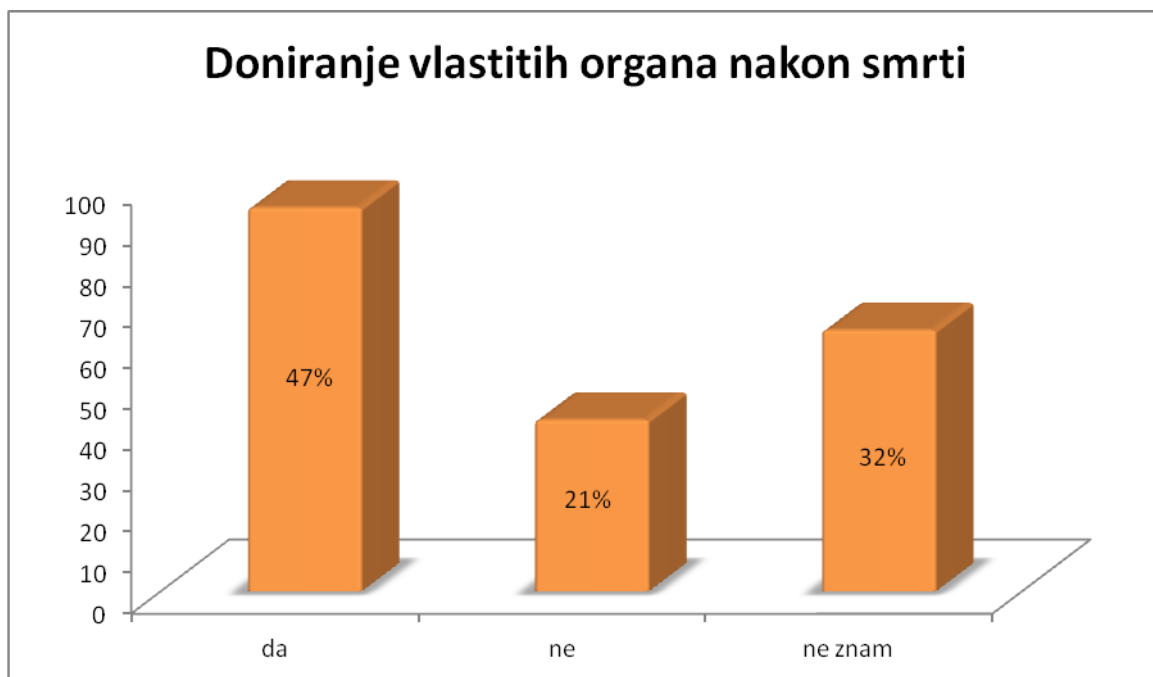
Od ukupno 200 ispitanika, njih 34 (17 %) se izjasnilo da posjeduju donorsku karticu, a 34 (17 %) ispitanika su se izjasnila da ne znaju što je donorska kartica. 58 (29 %) ispitanika su se izjasnila da ne posjeduju donorsku karticu, ali da ju žele posjedovati, dok su se 74 (37 %) ispitanika izjasnila da ne posjeduju donorsku karticu i da ju ne žele posjedovati (Grafikon 7.).

Grafikon 7. Raspodjela ispitanika s obzirom na posjedovanje donorske kartice

4.8. Distribucija frekvencije ispitanika s obzirom na doniranje vlastitih organa nakon smrti

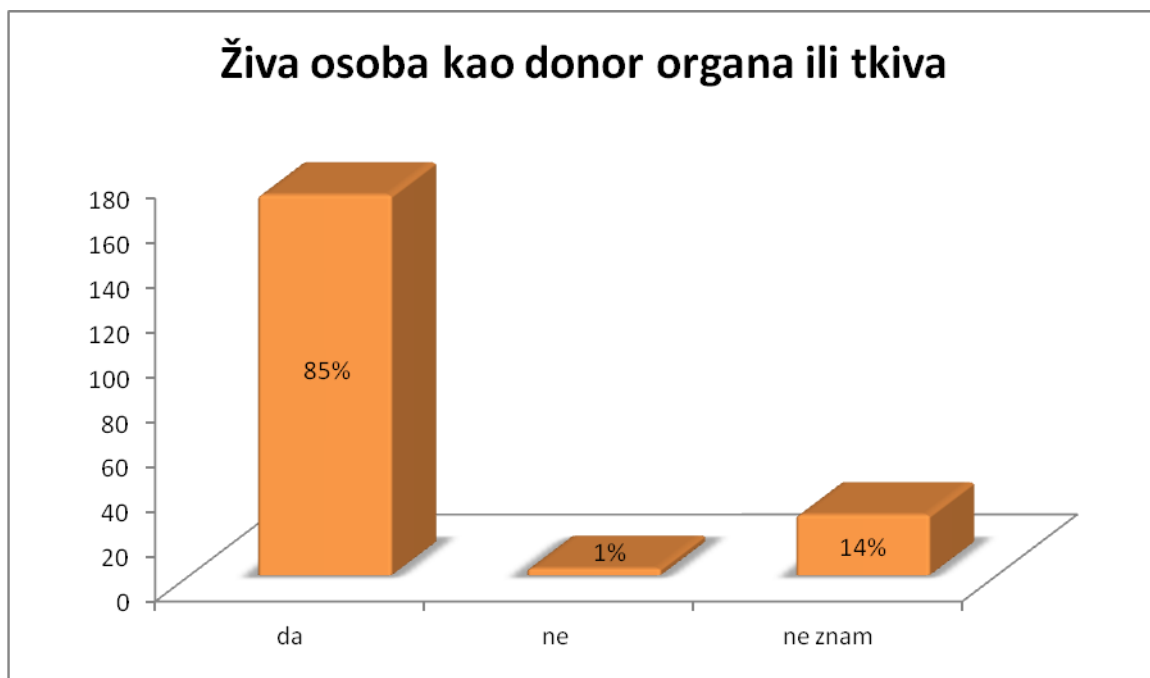
Od ukupno 200 ispitanika, 94 (47 %) ispitanika su se izjasnila da bi nakon svoje smrti donirali organe. 42 (21 %) ispitanika su se izjasnila da nakon svoje smrti ne bi donirali organe, a 64 (32 %) ispitanika su se izjasnila da ne znaju bih li nakon svoje smrti donirali organe (Grafikon 8.).

Grafikon 8. Raspodjela ispitanika s obzirom na doniranje vlastitih organa nakon smrti

4.9. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o živoj osobi kao donoru organa ili tkiva

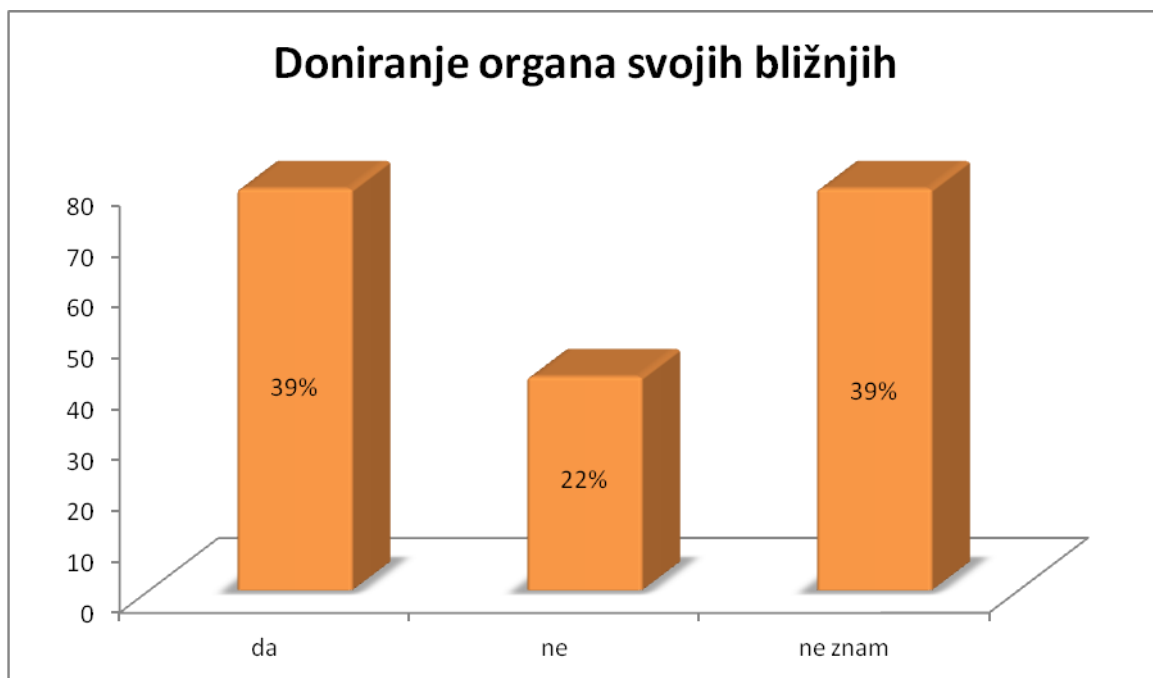
Od ukupno 200 ispitanih, njih 170 (85 %) smatra da živa osoba može darovati organ ili tkivo bolesnoj osobi dok njih 3 (1 %) smatra da živa osoba ne može darovati organ ili tkivo bolesnoj osobi. 27 (14 %) ispitanika ne zna može li živa osoba darovati tkivo ili organ bolesnoj osobi (Grafikon 9.).

Grafikon 9. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o živoj osobi kao donoru organa ili tkiva bolesnoj osobi

4.10. Raspodjela frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o doniranju organa svojih bližnjih

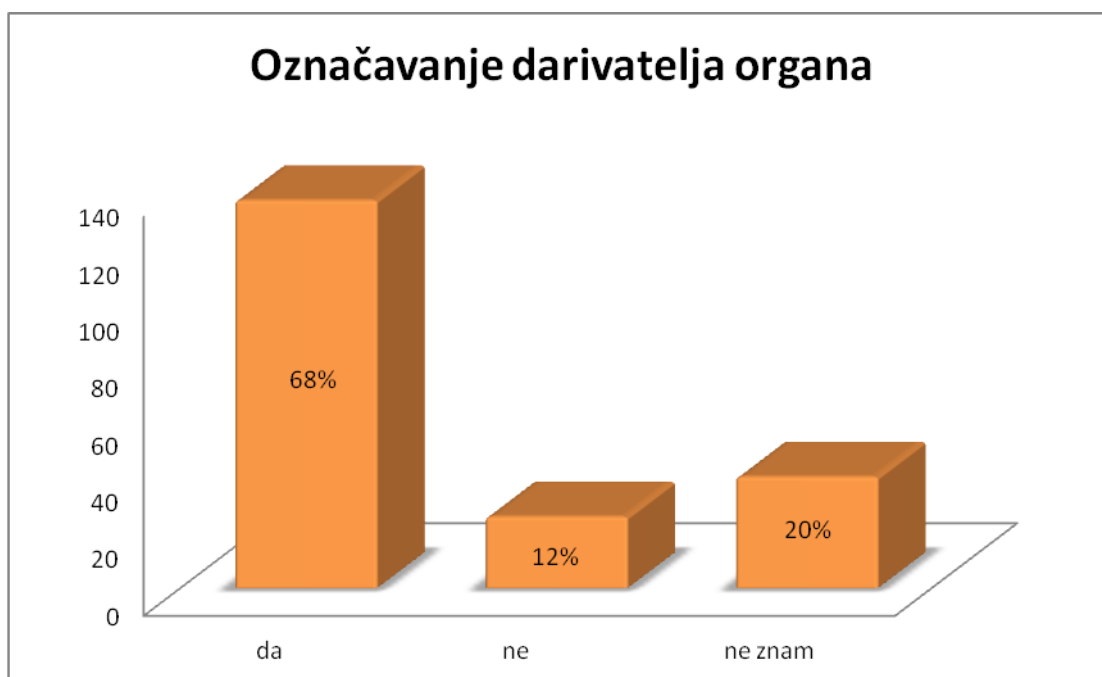
Od ukupno 200 ispitanika, 79 (39 %) ispitanika bi doniralo organe svojih bližnjih nakon njihove smrti, 42 (22 %) ispitanika ne bi donirala organe svojih bližnjih nakon njihove smrti, a 79 (39 %) ispitanika ne zna bih li nakon smrti svojih bližnjih donirali njihove organe (Grafikon 10.).

Grafikon 10. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje o doniranju organa svojih bližnjih nakon njihove smrti

4.11. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o vidljivom označavanju donora organa na osobnoj iskaznici

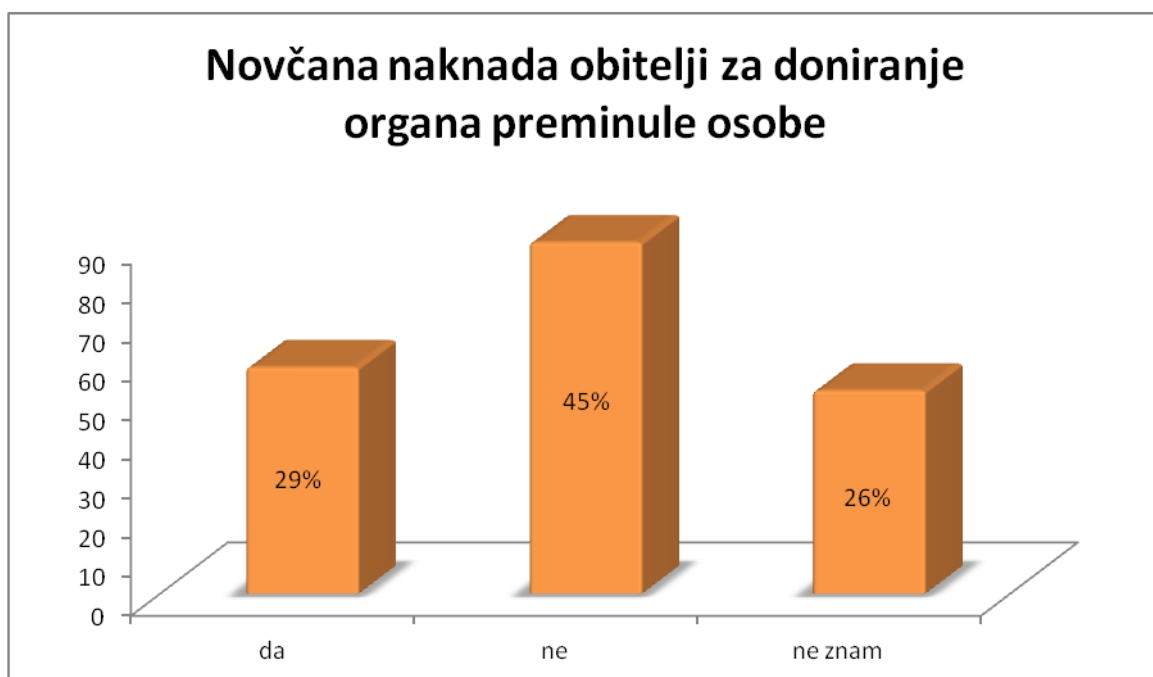
Od ukupno 200 ispitanih, 136 (68 %) ispitanih smatra da osobna iskaznica treba sadržavati vidljivu oznaku da je osoba darivatelj organa, 25 (12 %) ispitanih smatra da osobna iskaznica ne treba sadržavati vidljivu oznaku da je osoba darivatelj organa, a 39 (20 %) ispitanih se izjasnilo da ne znaju treba li osobna iskaznica sadržavati vidljivu oznaku da je osoba darivatelj organa (Grafikon 13.).

Grafikon 11. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje o vidljivom označavanju donora organa pomoću osobne iskaznice

4.12. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o novčanoj naknadi obitelji za doniranje organa preminulog

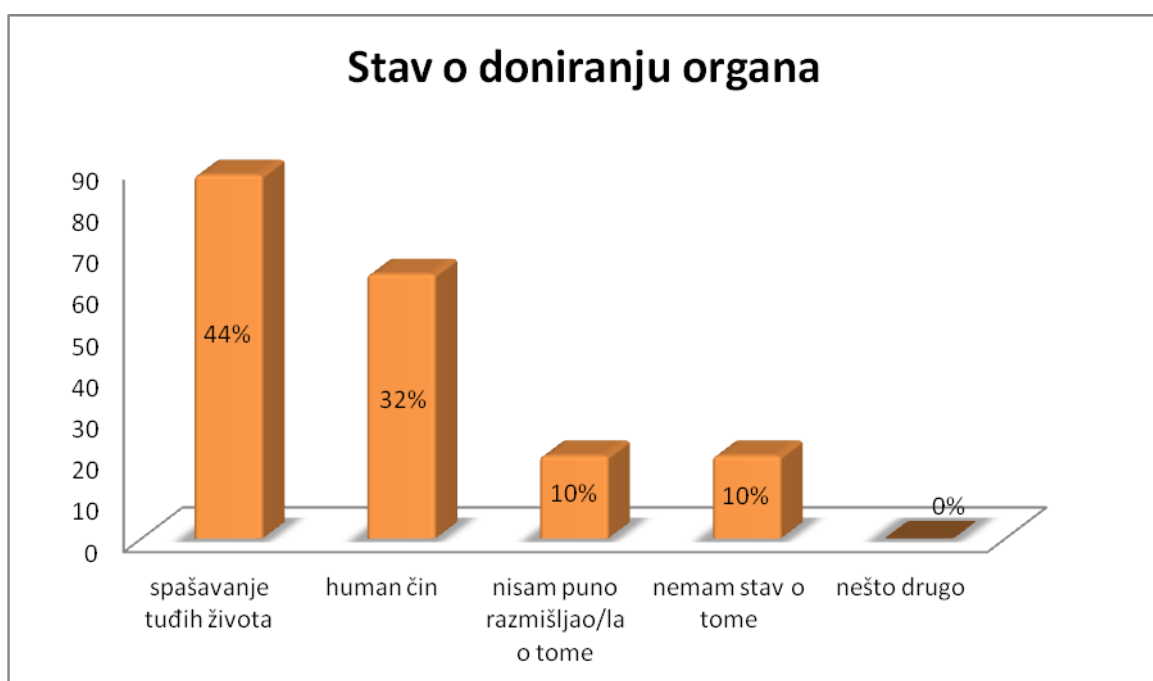
Od ukupno 200 ispitanika, 58 (29 %) ispitanika smatra da treba dati novčanu naknadu obitelji za doniranje organa preminule osobe dok 90 (45 %) ispitanika smatra da za doniranje organa preminule osobe obitelji ne treba dati novčanu naknadu. 52 (26 %) ispitanika su se izjasnila kako ne znaju treba li obitelji dati novčanu naknadu za doniranje organa preminule osobe (Grafikon 12.).

Grafikon 12. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje o novčanoj naknadi obitelji za doniranje organa preminule osobe

4.13. Distribucija frekvencije s obzirom na stav ispitanika o doniranju organa

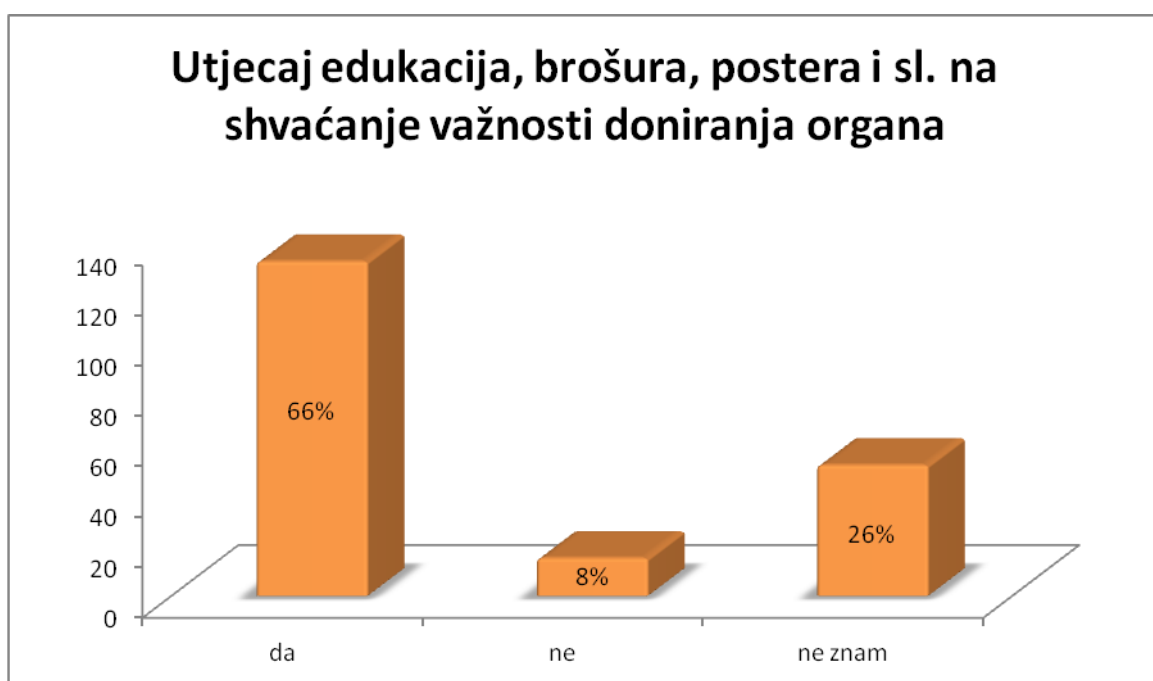
Ispitanici su imali mogućnost odlučiti se za jedan od 5 ponuđenih odgovora, tj. stavova o doniranju organa ili su mogli sami napisati svoj stav o doniranju organa. Od ukupno 200 ispitanika, njih 64 (32 %) smatra da je doniranje organa human čin, a njih 88 (44%) smatra da je svrha doniranja organa spašavanje tuđih života. 8 (4 %) ispitanika se izjasnilo da nikad ne bih dopustili da netko uzme njihove organe ili organe njihovih bližnjih, 20 (10 %) ispitanika se izjasnilo da nije puno razmišljalo o doniranju organa, a 20 (10 %) ispitanika se izjasnilo kako nemaju stav o doniranju organa. Od ukupno 200 ispitanika, nijedan ispitanik nije dao drugačiji odgovor od ovih koji su bili ponuđeni (Grafikon 13.).

Grafikon 13. Raspodjela s obzirom na stav ispitanika o doniranju organa

4.14. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju raznih edukacija, brošura, postera i sl. na shvaćanje važnosti značaja doniranja organa

Od ukupno 200 ispitanih, 133 (66 %) ispitanika su se izjasnila kako bi razne edukacije, brošure, poster i slično pomogli da stanovništvo shvati važnost značaja doniranja organa. 15 (8 %) ispitanih se izjasnilo kako razne edukacije, brošure, poster i slično ne bi pomogli da stanovništvo shvati važnost značaja doniranja organa dok su se 52 (26 %) ispitanika izjasnila kako ne znaju bih li razne edukacije, brošure, poster i slično pomogli da stanovništvo shvati važnost značaja doniranja organa (Grafikon 14.).

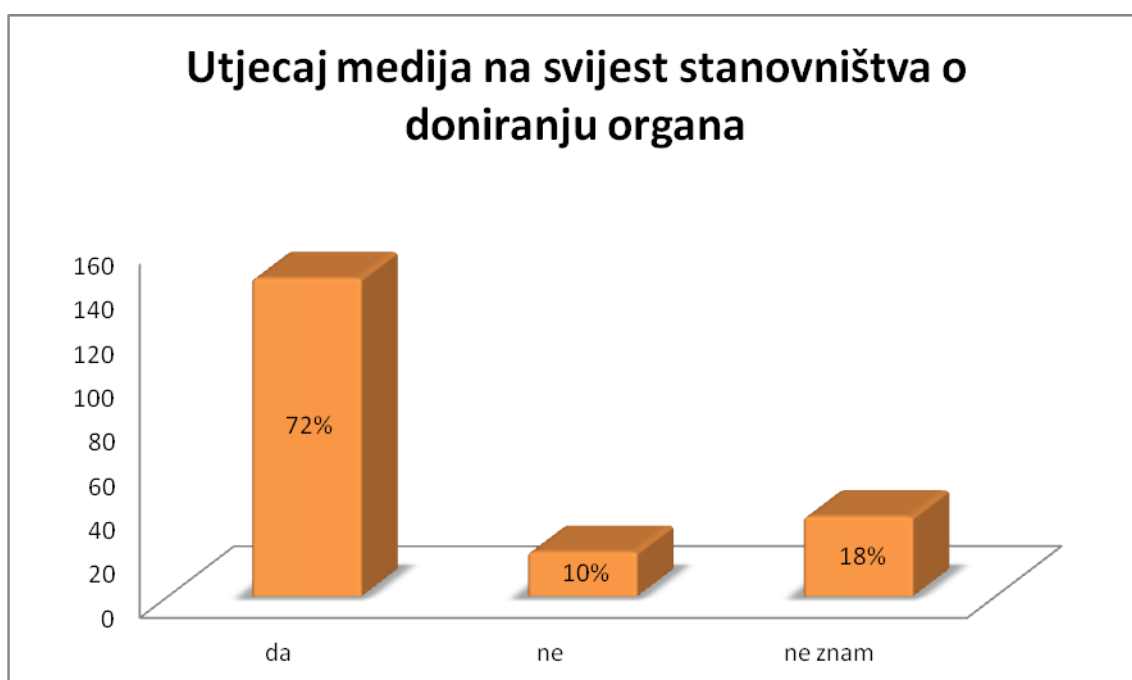

Grafikon 14. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju raznih brošura, edukacija, postera i slično na shvaćanje važnosti značaja doniranja organa

4.15. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju medija na svijest stanovništva o doniranju organa

Od ukupno 200 ispitanika, 148 (74 %) ispitanika smatra da bi mediji mogli na neki način potaknuti svijest stanovništva o doniranju organa dok 20 (10 %) ispitanika smatra da mediji ne bi mogli potaknuti svijest stanovništva o doniranju organa. 38 (19 %) ispitanika se izjasnilo kako ne znaju bih li mediji mogli na neki način potaknuti svijest stanovništva o doniranju organa (Grafikon 15.).

Grafikon 15. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju medija na poticanje svijesti stanovništva o doniranju organa

4.16. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljene ispitanika o utjecaju liječnika na shvaćanje važnosti značaja doniranja organa

Od ukupno 200 ispitanih, njih 150 (75 %) se izjasnilo da smatra da bi liječnik opće prakse trebao svakoj punoljetnoj osobi objasniti značaj doniranja organa i ponuditi donorsku karticu dok njih 19 (10 %) smatra kako liječnik opće prakse ne bi trebao svakoj punoljetnoj osobi objasniti značaj doniranja organa i ponuditi donorsku karticu. Njih 31 (15%) ne zna bih li liječnik opće prakse trebao svakoj punoljetnoj osobi objasniti značaj doniranja organa i ponuditi donorsku karticu (Grafikon 16.).

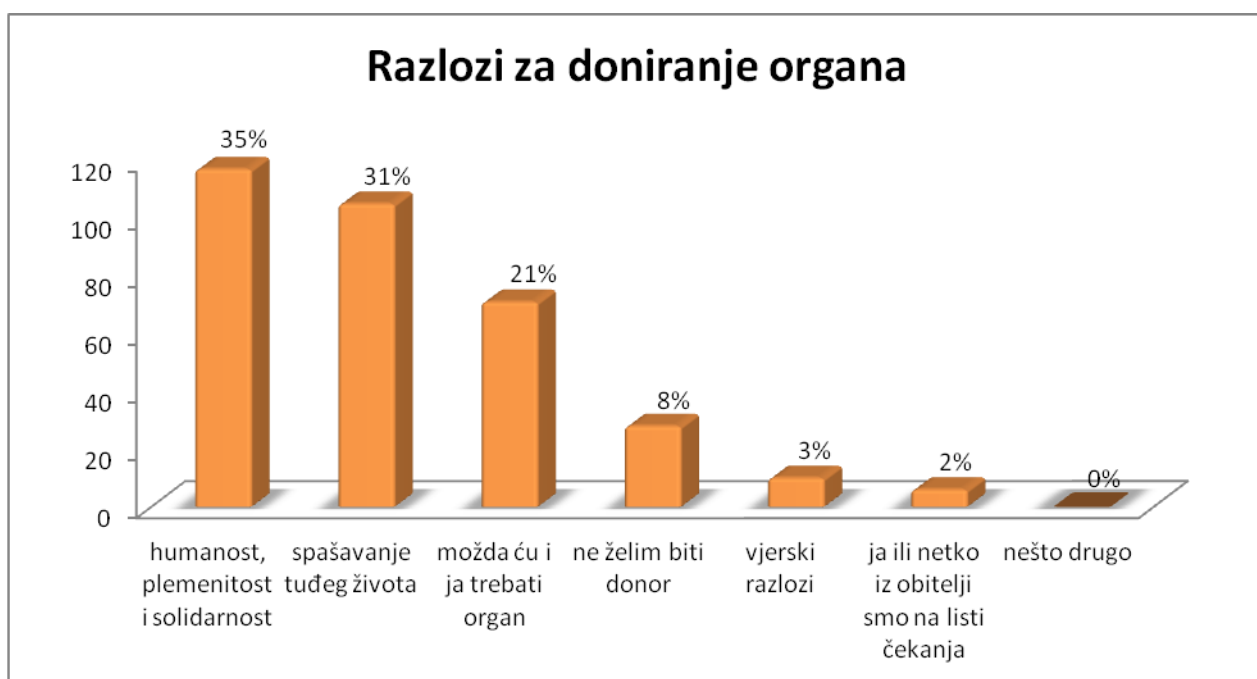

Grafikon 16. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju liječnika opće prakse na shvaćanje važnosti doniranja organa

4.17. Distribucija frekvencije s obzirom na razloge zbog kojih bi ispitanici donirali organe

Svaki ispitanik je imao mogućnost odabrati jedan ili više razloga zbog kojih bi osobno htio biti donor organa ili napisati vlastiti razlog za doniranje organa.

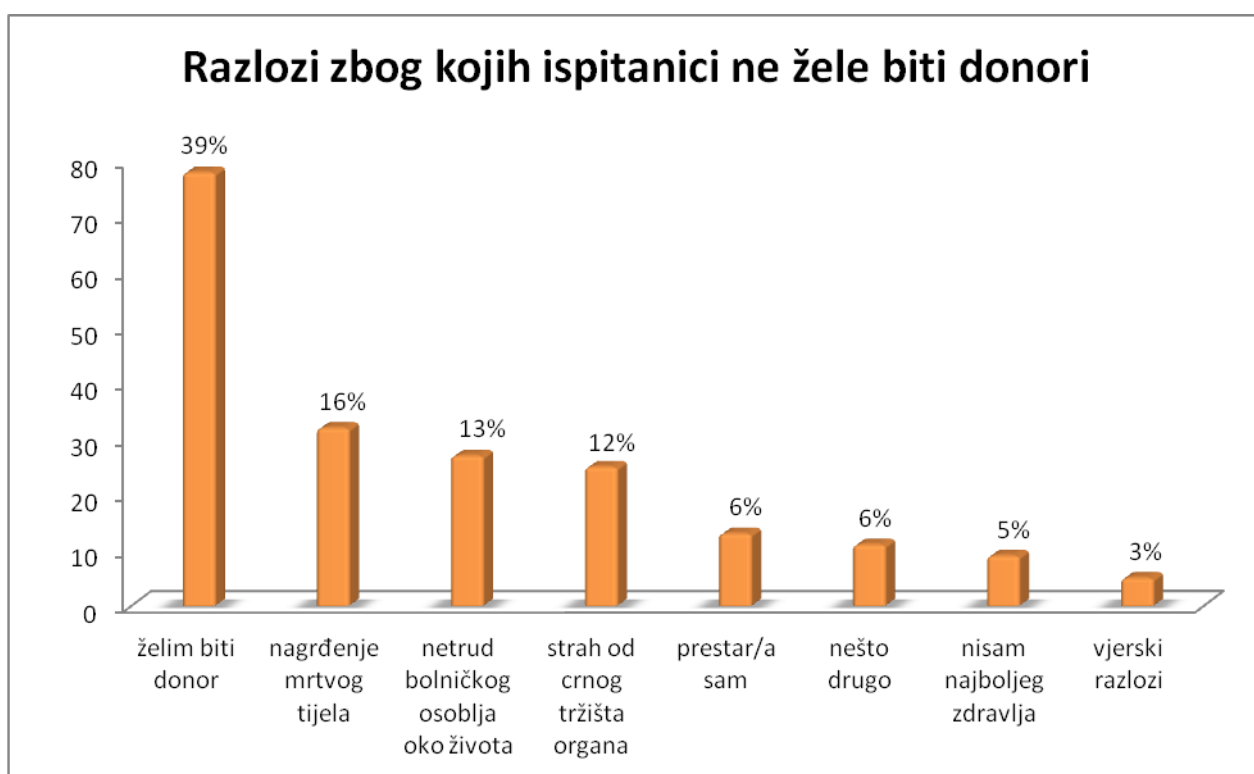
Od ukupno 200 ispitanika, 117 (35 %) ispitanika se izjasnilo da su razlog za doniranje organa humanost, plemenitost i solidarnost, a 10 (3 %) ispitanika se izjasnilo da imaju vjerske razloge zbog kojih bi htjeli biti donori organa. 71 (21 %) ispitanik se izjasnio kako je razlog za doniranje organa mogućnost da će i sam jednog dana trebati nečiji organ, 105 (31 %) ispitanika se izjasnilo kako je razlog za doniranje organa spašavanje nečijeg života, a 6 (2 %) ispitanika se izjasnilo kako je razlog za doniranje organa to što su sami ili je netko od njihovih bližnjih također na listi čekanja. 28 (8 %) ispitanika se izjasnilo kako ne želi biti ničiji donor. Od ukupno 200 ispitanika, nijedan ispitanik nije napisao vlastiti razlog doniranja organa koji se razlikuje od ponuđenih odgovora (Grafikon 17.).

Grafikon 17. Raspodjela ispitanika s obzirom na osobne razloge ispitanika za doniranje organa

4.18. Distribucija frekvencije s obzirom na osobne razloge zbog kojih ispitanici ne bi donirali organe

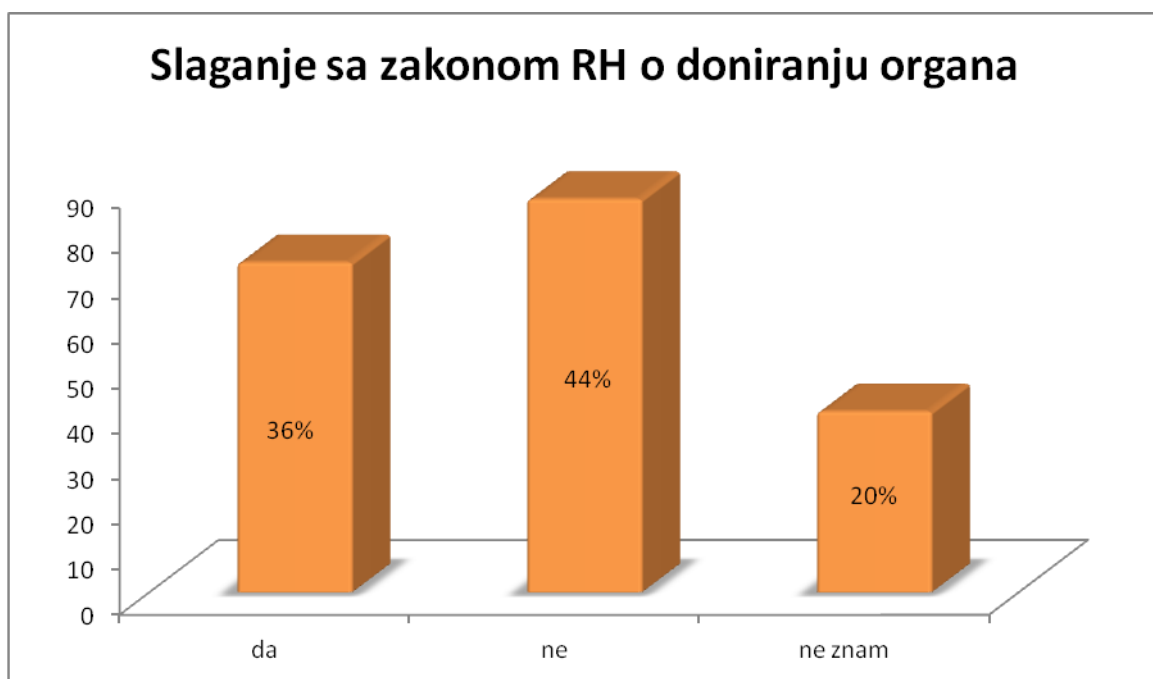
Od ukupno 200 ispitanika, njih 5 (3 %) se izjasnilo kako su vjerski razlozi ti zbog kojih ne bi htjeli donirati organe dok njih se njih 13 (6 %) izjasnilo da je razlog zbog kojih ne žele donirati organe starost. 32 (16 %) ispitanika su se izjasnila kako smatraju da doniranje organa predstavlja nagrđenje mrtvog tijela i to je razlog zbog kojeg ne žele biti donori organa, 27 (13 %) ispitanika smatra da se bolničko osoblje neće truditi oko njihovog života ako budu donori, a 9 (5 %) ispitanika kao razlog zbog kojeg ne žele biti donori navode loše osobno zdravlje. 25 (12 %) ispitanika kao razlog zbog kojeg ne žele biti donori organa navode strah od toga da njihovi organi ne završe na crnom tržištu. 78 (39 %) ispitanika se izjasnilo kako želi biti donor. 11 (6 %) ispitanika se izjasnilo kako je nešto drugo razlog zbog kojeg ne žele biti donori organa, a pod tim navode namjernu smrt i osobne razloge (Grafikon 18.).

Grafikon 18. Raspodjela ispitanika s obzirom na osobne razloge ispitanika zbog kojih ne žele biti donori

4.19. Raspodjela frekvencije s obzirom na slaganje ispitanika sa zakonom RH o doniranju organa bez pristanka obitelji preminule osobe

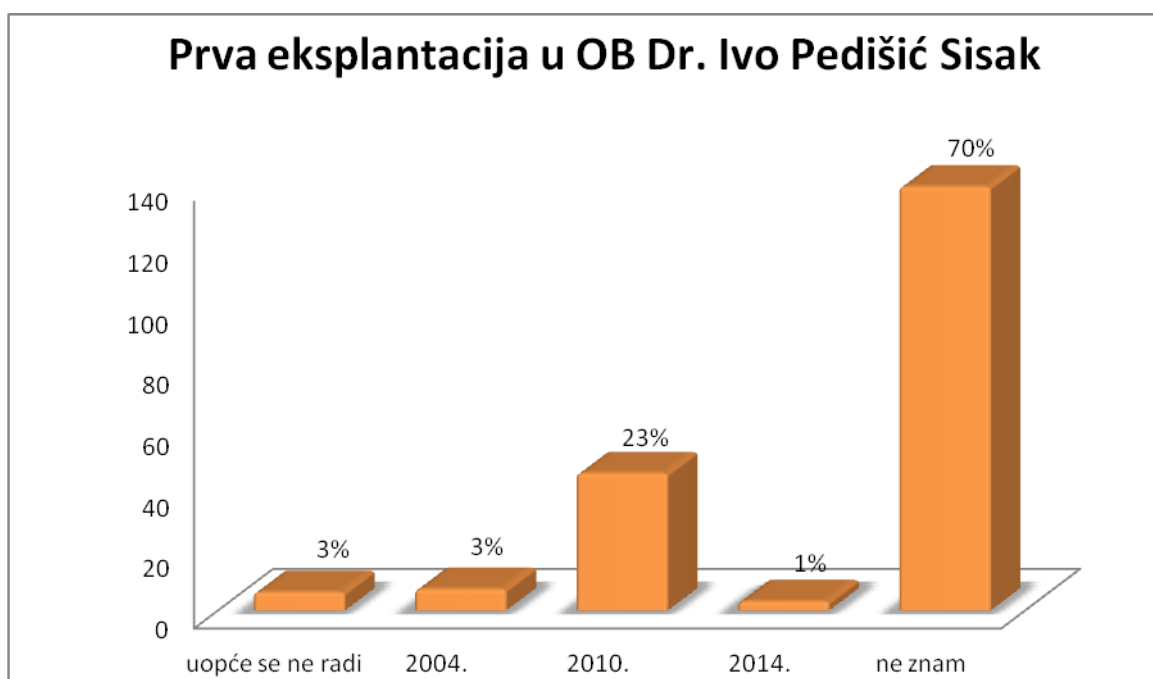
Od ukupno 200 ispitanika, njih 73 (36 %) se slaže sa zakonom RH koji dozvoljava da se organi preminule punoljetne osobe koja nije bila duševno bolesna i koja se za vrijeme života nije pismeno izjasnila da ne želi biti donor mogu uzeti bez pristanka obitelji, dok se njih 87 (44 %) ne slaže sa navedenim zakonom RH o doniranju organa. 40 (20 %) ispitanika se izjasnilo da ne zna slaže se li se zakonom RH koji dozvoljava za se organi preminule punoljetne osobe koja nije bila duševno bolesna i koja se za vrijeme života nije pismeno izjasnila da ne želi biti donor mogu uzeti bez pristanka obitelji (Grafikon 19.).

Grafikon 19. Raspodjela ispitanika s obzirom na slaganje ispitanika sa zakonom RH o doniranju organa preminule osobe bez pristanka obitelji

4.20. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o godini prve eksplantacije u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak

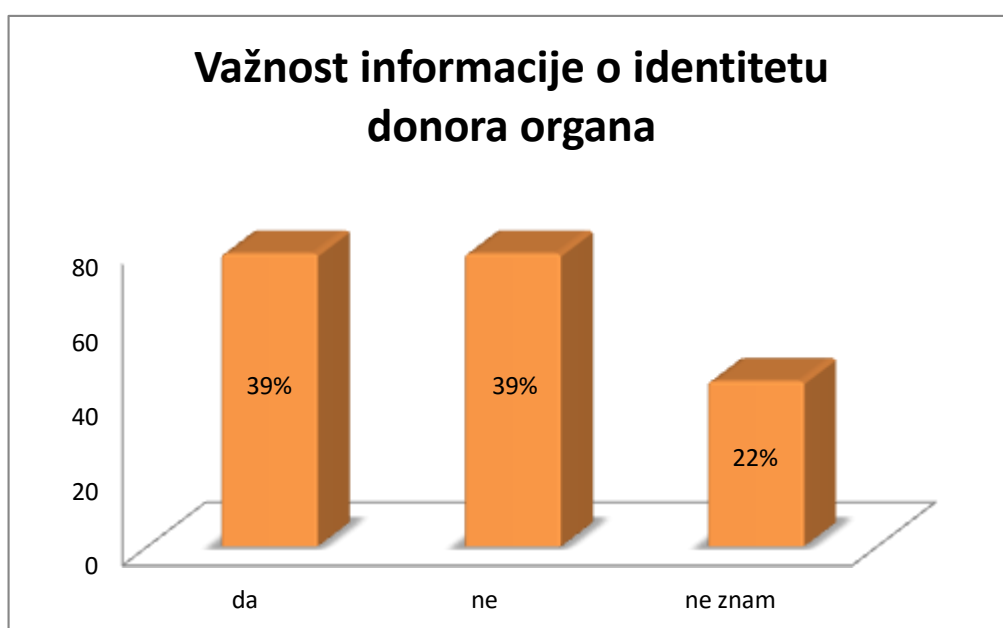
Od ukupno 200 ispitanika, 6 (3%) ispitanika se izjasnilo kako smatra da se eksplantacija uopće ne radi u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak dok 7 (3 %) ispitanika smatra da je prva eksplantacija u navedenoj ustanovi izvedena 2004. godine. Da je prva eksplantacija u navedenoj ustanovi obavljena 2010. godine smatra 45 (23 %) ispitanika, a 3 (1 %) ispitanika smatraju da je prva eksplantacija u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak obavljena 2014. godine. 139 (70 %) ispitanika su se izjasnila kako ne znaju koje godine je obavljena prva eksplantacija u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak (Grafikon 20.).

Grafikon 20. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o godini prve eksplantacije u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak

4.21. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o važnosti informacije o identitetu donora organa ukoliko bi bili primatelji organa

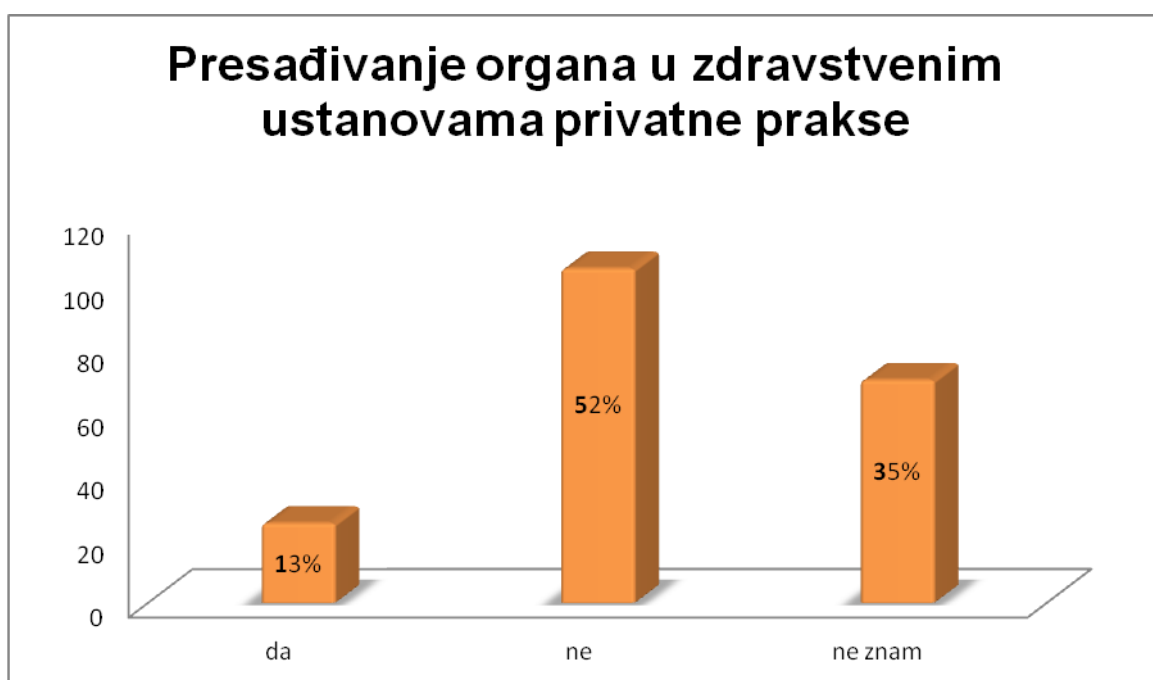
Od ukupno 200 ispitanika, njih 78 (39 %) se izjasnilo kako bi im bila važna informacija od koga primaju organ kada bi bili primatelji organa dok se njih 78 (39 %) izjasnilo da im informacija ne bi bila važna. 44 (22 %) ispitanika su se izjasnila da ne znaju bi li im informacija od koga primaju organ, kada bi bili primatelji organa, bila važna (Grafikon 21.).

Grafikon 21. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o važnosti informacije o identitetu donora organa u slučaju da je ispitanik primatelj organa

4.22. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o presađivanju organa u ustanovama privatne prakse

Od ukupno 200 ispitanih, 25 (13 %) ispitanih smatra da se presađivanje organa može obaviti u zdravstvenim ustanovama privatne prakse, 105 (52 %) ispitanih smatra da se presađivanje organa ne može obaviti u zdravstvenim ustanovama privatne prakse, a 70 (35 %) ispitanih se izjasnilo kako ne zna može li se presađivanje obaviti u zdravstvenim ustanovama privatne prakse (Grafikon 22.).

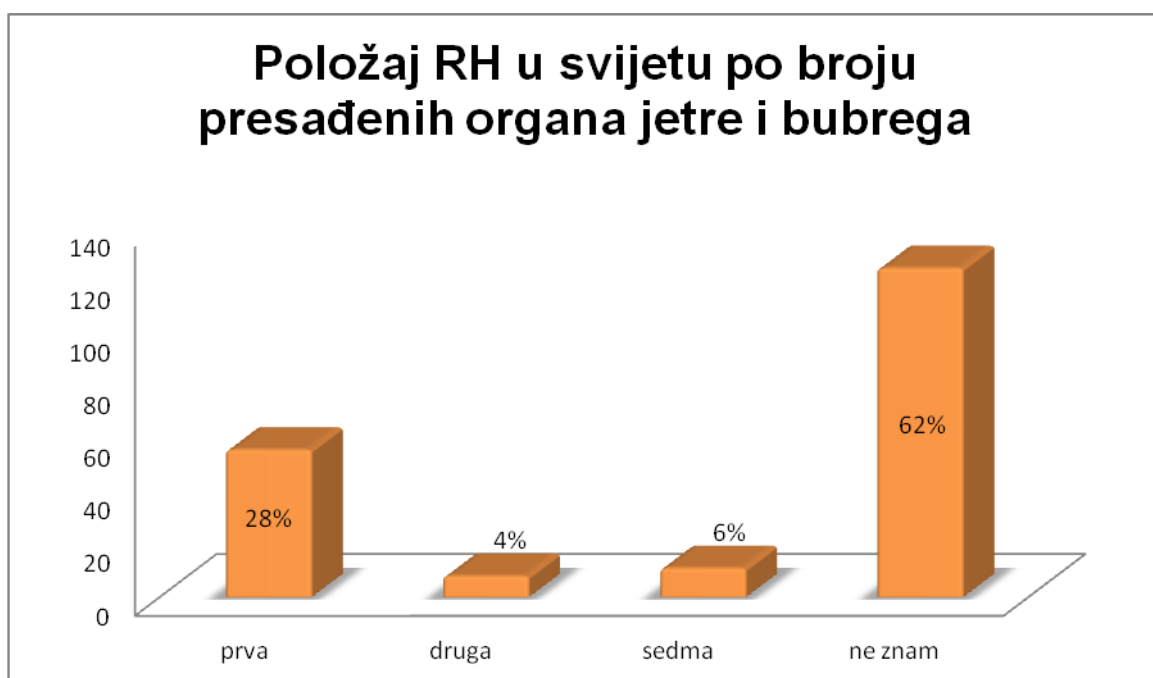

Grafikon 22. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o presađivanju organa u ustanovama privatne prakse

4.23. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o položaju Republike Hrvatske u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega

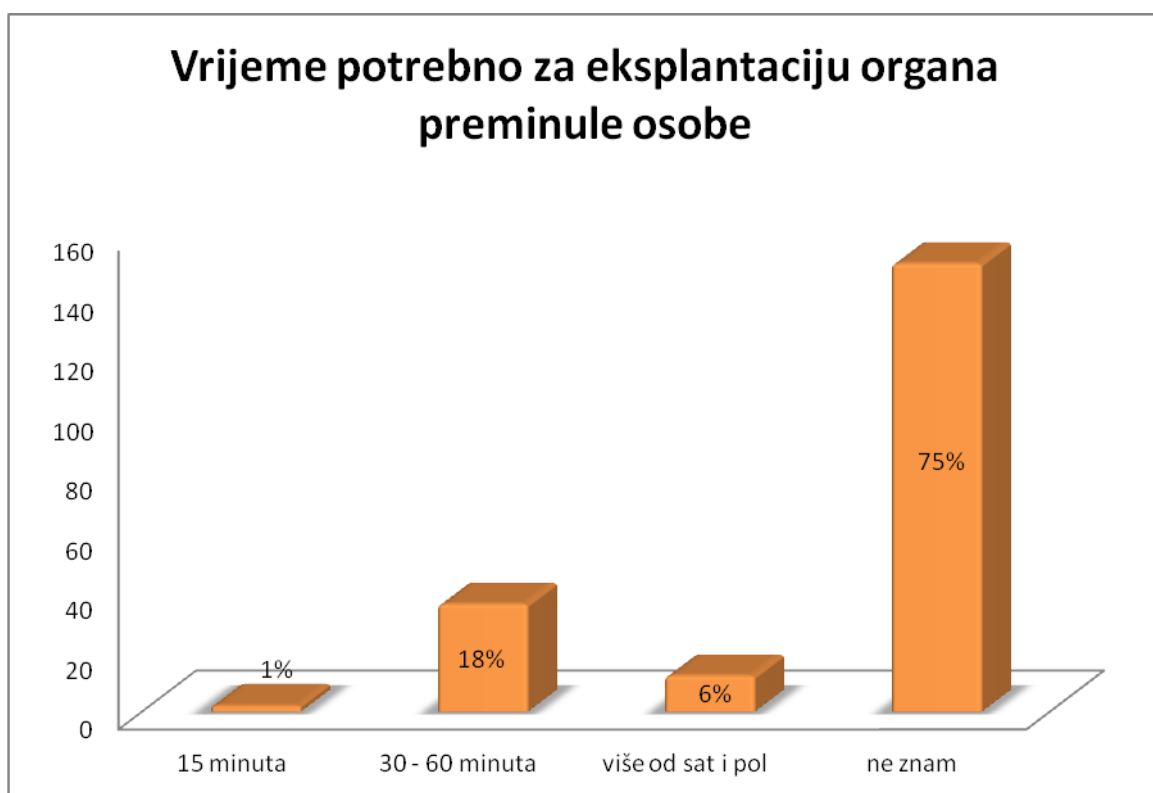
Od ukupno 200 ispitanika, 56 (28 %) ispitanika smatra da je Republika Hrvatska prva u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega dok 8 (4 %) ispitanika smatra da je Republika Hrvatska druga u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega. Da je Republika Hrvatska sedma u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega smatra 11 (6 %) ispitanika dok se 125 (62 %) ispitanika izjasnilo kako ne zna koja je Republika Hrvatska u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega (Grafikon 23.).

Grafikon 23. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje o položaju Republike Hrvatske u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega

4.24. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o vremenu potrebnom za izvršenje eksplantacije organa preminule osobe

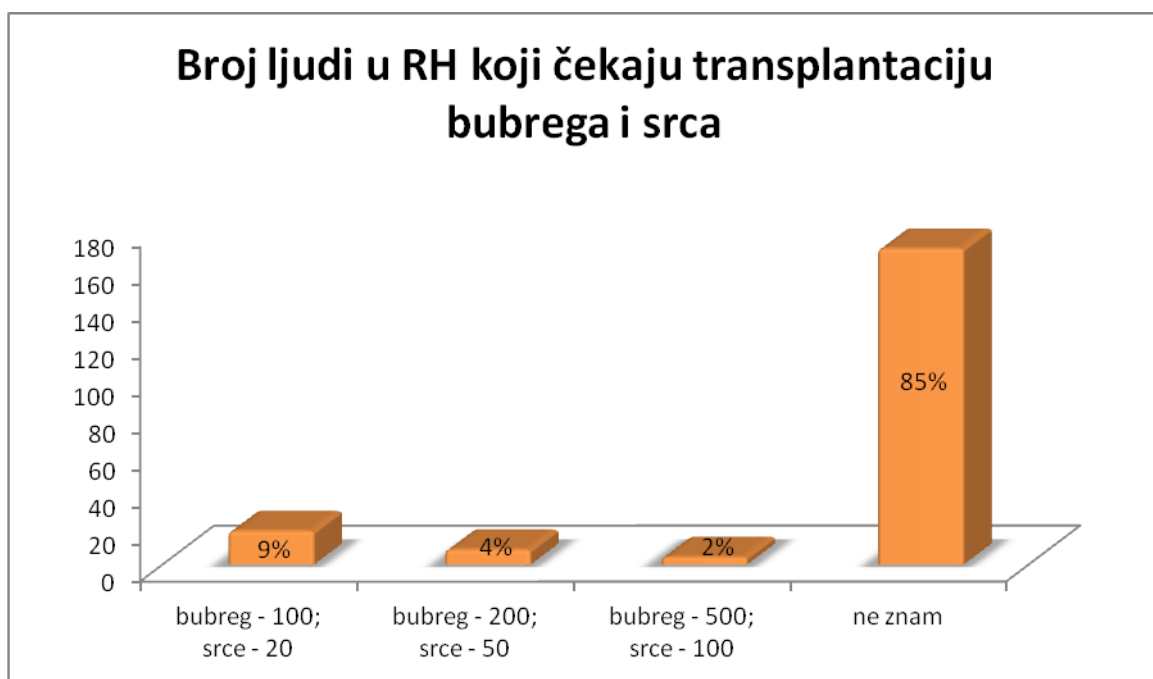
Od ukupno 200 ispitanika, 2 (1 %) ispitanika smatra da je 15 minuta potrebno da se izvrši eksplantacija organa preminule osobe, 36 (18 %) ispitanika smatra da je za navedeni postupak potrebno 30 do 60 minuta, a 12 (6 %) ispitanika smatraju da je za eksplantaciju organa preminule osobe potrebno više od sat i pol. 150 (75 %) ispitanika su se izjasnila da ne znaju koliko je vremena potrebno za eksplantaciju organa preminule osobe (Grafikon 24.).

Grafikon 24. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o vremenu potrebnom za eksplantaciju organa preminule osobe

4.25. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o broju ljudi u RH koji čekaju transplantaciju bubrega i transplantaciju srca

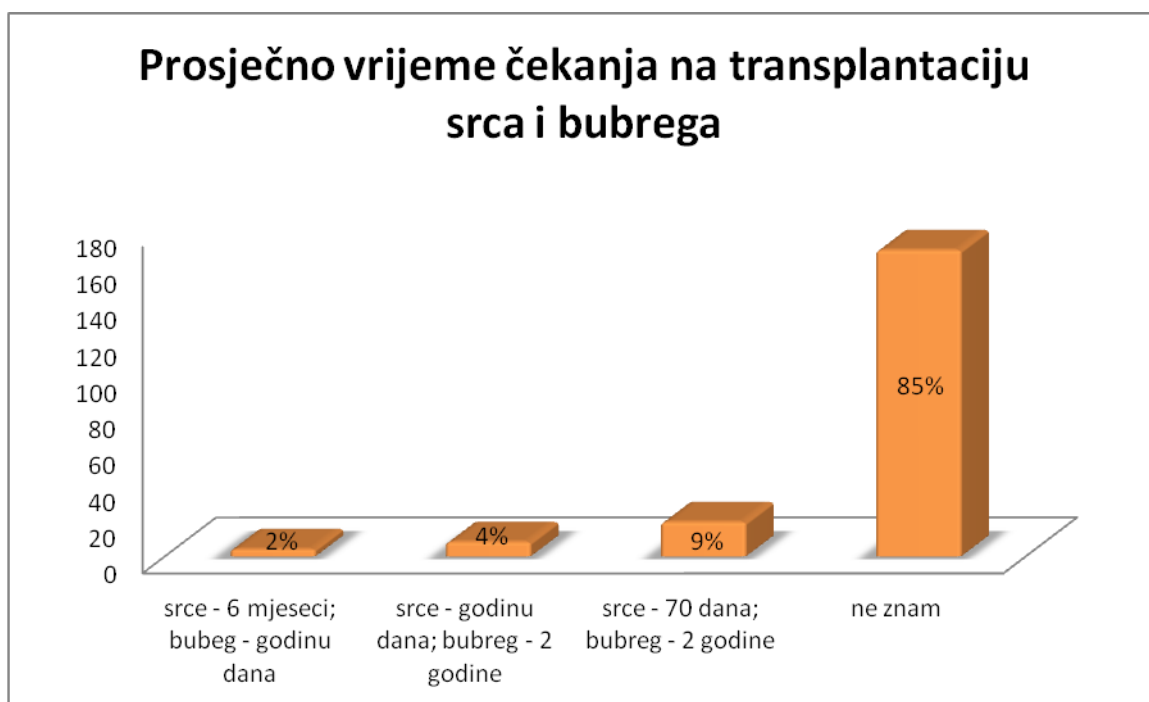
Od ukupno 200 ispitanih, 18 (9 %) ispitanika smatra da u Republici Hrvatskoj transplantaciju bubrega čeka 100 ljudi, a transplantaciju srca 20 ljudi. 8 (4 %) ispitanika smatra da u Republici Hrvatskoj transplantaciju bubrega čeka 200 ljudi dok transplantaciju srca čeka 50 ljudi. Da u Republici Hrvatskoj transplantaciju bubrega čeka 500 ljudi, a transplantaciju srca 100 ljudi smatra 4 (2 %) ispitanih. 170 (85 %) ispitanih se izjasnilo da ne znaju koliko ljudi u Republici Hrvatskoj čeka transplantaciju bubrega, a koliko ljudi čeka transplantaciju srca (Grafikon 25.).

Grafikon 25. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o broju ljudi u Republici Hrvatskoj koji čekaju transplantaciju srca i transplantaciju bubrega

4.26. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o prosječnom vremenu čekanja na transplantaciju srca i bubrega

Od ukupno 200 ispitanika, 4 (2 %) ispitanika smatraju da je prosječno vrijeme čekanja na transplantaciju srca 6 mjeseci, a na transplantaciju bubrega godinu dana. 8 (4 %) ispitanika smatraju da je prosječno vrijeme čekanja na transplantaciju srca godinu dana, a na transplantaciju bubrega dvije godine dok 19 (9 %) ispitanika smatraju da je prosječno vrijeme čekanja na transplantaciju srca 70 dana, a na transplantaciju bubrega dvije godine. 169 (85%) ispitanika se izjasnilo kako ne zna koje je prosječno vrijeme čekanja na transplantaciju srca i na transplantaciju bubrega (Grafikon 26.).

Grafikon 26. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o prosječnom vremenu čekanja na transplantaciju srca i na transplantaciju bubrega

4.27. Distribucija frekvencije s obzirom na mišljenje ispitanika o mogućnosti doniranja pojedinih tkiva i organa

Svakom ispitaniku je bilo ponuđeno 7 tkiva ili organa za koja su se trebali izjasniti mogu li se donirati.

Što se tiče jetre, 167 (84 %) ispitanika se izjasnilo da se jetra može donirati, a 33 (16 %) ispitanika su se izjasnila da ne znaju može li se jetra donirati. Niti jedan ispitanik se nije izjasnio da se jetra ne može donirati.

Da se pluća mogu donirati smatra 140 (70 %) ispitanika dok njih 12 (6 %) smatraju da se pluća ne mogu donirati. 48 (24 %) ispitanika se izjasnilo da ne znaju mogu li se pluća donirati.

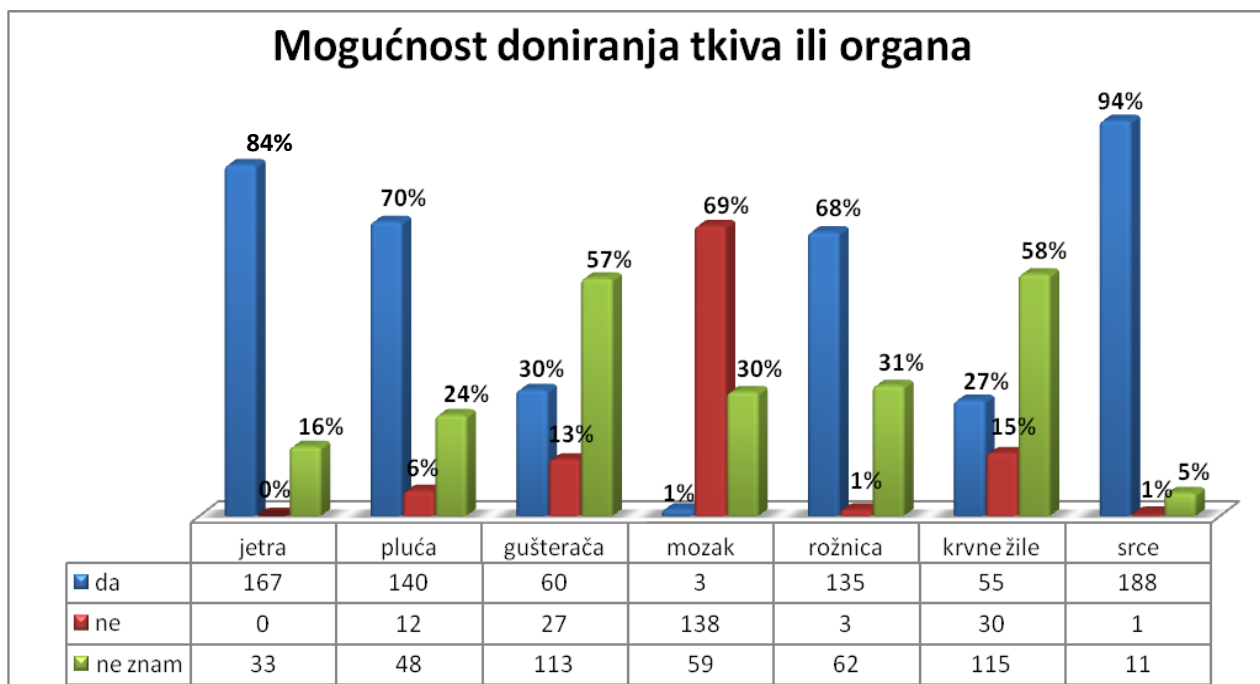
Da se gušterača može donirati smatra 60 (30%) ispitanika, a 27 (13 %) njih smatra da se gušterača ne može donirati. 113 (57 %) ispitanika ne zna može li se gušterača donirati.

Što se tiče mozga, 3 (1 %) ispitanika su se izjasnila da se mozak može donirati dok se 138 (69%) ispitanika izjasnilo da se mozak ne može donirati. 59 (30 %) ispitanika se izjasnilo da ne znaju može li se mozak donirati.

Što se tiče rožnice, 135 (68 %) ispitanika smatra da se rožnica može donirati dok 3 (1 %) ispitanika smatraju da se rožnica ne može donirati. 62 (31 %) ispitanika su se izjasnila da ne znaju može li se rožnica donirati.

Da se krvne žile mogu donirati smatra 55 (27 %) ispitanika dok 30 (15 %) ispitanika smatra kako se krvne žile ne mogu donirati. 115 (58 %) ispitanika se izjasnilo da ne znaju mogu li se krvne žile donirati.

Što se tiče doniranja srca, 188 (94 %) ispitanika smatra da se srce može donirati, 1 (1 %) ispitanik smatra da se srce ne može donirati, a 11 (5 %) ispitanika se izjasnilo da ne znaju može li se srce donirati (Grafikon 27.).

Grafikon 27. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o mogućnosti doniranja pojedinih tkiva i organa

Tablica 1. Usporedba odgovora osoba muškog i ženskog spola o važnosti informacije o identitetu donora organa

Važnost informacije o identitetu donora organa	Muškarci	Žene	n	%
Da	42 (21 %)	63 (31,5 %)	105	52,5
Ne	37 (18,5 %)	17 (8,5 %)	54	27
Ne znam	21 (10,5 %)	20 (10 %)	41	20,5
Ukupno	100 (50 %)	100 (50 %)	200	100

Izračunom hi-kvadrata iz Tablice 1., dobiveni su rezultati: $\chi^2=11,6318$, $ss=2$, a $p=0,00298$ (0,2%). Korištena je razina značajnosti $p>0,05$. S obzirom na to da je hi-kvadrat veći od granične vrijednosti (5,99), hipoteza **A** se potvrđuje. To znači da postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika muškog i ženskog spola o važnosti informacije identiteta donora organa.

Tablica 2. Usporedba odgovora osoba koje su vjernici i osoba koje nisu vjernici o želji doniranja organa

Želja za doniranjem organa	Vjernici	Nevjernici	n	%
Da	82 (41 %)	19 (9,5 %)	101	50,5
Ne	18 (9 %)	19 (9,5 %)	37	18,5
Ne znam	45 (22,5 %)	17 (8,5 %)	62	31
Ukupno	145 (72,5 %)	55 (27,5 %)	200	100

Izračunom hi-kvadrata iz Tablice 2., dobiveni su rezultati: $\chi^2=14,3815$, $ss=2$, a $p=0,000754$ (0,07 %). Korištena je razina značajnosti $p>0,05$. S obzirom na to da je hi-kvadrat veći od granične vrijednosti (5,99), hipoteza **B** se potvrđuje. To znači da postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika koji su vjernici i ispitanika koji su nevjernici s obzirom na želju za doniranjem organa.

Tablica 3. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na stručnu spremu (završena osnovna škola (ošk), sss i vss/vss) o važnosti edukacije pojedinca o doniranju organa

Važnost edukacije pojedinca o doniranju organa	OŠK	SSS	VŠS	n	%
Da	4 (2 %)	67 (33,5 %)	63 (31,5 %)	133	67
Ne	2 (1 %)	9 (4,5 %)	6 (3 %)	17	8,5
Ne znam	11 (5,5 %)	33 (16,5 %)	5 (2,5 %)	49	24,5
Ukupno	17 (8,5 %)	109 (54,5 %)	74 (37%)	200	100

Izračunom hi-kvadrata iz Tablice 3., dobiveni su rezultati: $\chi^2=4,1344$, $ss=4$, a $p=0,126539$ (12,65 %). Korištena je razina značajnosti $p>0,05$. S obzirom na to da je hi-kvadrat manji od granične vrijednosti (9,49), odbacuje se hipoteza **C**. Time je potvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na stručnu spremu o važnosti edukacije pojedinca o doniranju organa.

Tablica 4. Usporedba odgovora osoba koje žive u gradu i osoba koje žive na selu s obzirom na poznavanje donorske kartice

Poznavanje donorske kartice	Grad	Selo	n	%
Da	98 (49 %)	56 (28 %)	154	77
Ne	22 (11 %)	24 (12 %)	46	23
Ukupno	120 (60 %)	80 (40 %)	200	100

Izračunom hi-kvadrata iz Tablice 4., dobiveni su rezultati: $\chi^2=30,8296$, $ss=2$, a $p=0,00001$ (0,001 %). Korištena je razina značajnosti $p>0,05$. S obzirom na to da je hi-kvadrat veći od granične vrijednosti (5,99), prihvaća se hipoteza **D**. To znači da postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika koji žive u gradu i u odgovorima ispitanika koji žive na selu o poznavanju donorske kartice.

Tablica 5. usporedba odgovora osoba mlađe (18-35), zrelije (36-55) i starije (>55) životne dobi o doniranju organa svojih bližnjih nakon njihove smrti

Doniranje organa svojih bližnjih nakon njihove smrti	18 - 35 godina	36 - 55 godina	> od 55 godina	n	%
Da	24 (12 %)	39 (19,5 %)	17 (8,5 %)	80	40
Ne	14 (7 %)	15 (7,5 %)	15 (7,5 %)	44	22
Ne znam	44 (22 %)	23 (11,5 %)	9 (4,5 %)	76	38
Ukupno	82 (41 %)	77 (38,5 %)	41 (20,5 %)	200	100

Izračunom hi-kvadrata iz Tablice 5., dobiveni su rezultati: $\chi^2=17,8571$, $ss=4$, a $p=0,001316$ (0,13 %). Korištena je razina značajnosti $p>0,05$. S obzirom na to da je hi-kvadrat veći od granične vrijednosti (9,49), hipoteza **E** se prihvaća. To znači da postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na životnu dob o doniranju organa njihovih bližnjih nakon njihove smrti.

5. RASPRAVA

Istraživanjem provedenim u Sisačko - moslavačkoj županiji na ukupno 200 ispitanika, hipoteza C, postavljena u cilju ovog rada, je odbačena, dok su hipoteze A, B, D i E potvrđene.

Hipoteza **A** je potvrđena što znači da postoji statistički značajna razlika u odgovorima osoba muškog i ženskog spola o važnosti informacije o identitetu donora organa. Iz Tablice 1. je vidljivo da je informacija o važnosti donora organa bitna ukupno 105 ispitanika, od kojih je 42 (21 %) ispitanika muškog spola, a 63 (31,5 %) ispitanika su osobe ženskog spola. Od ukupno 200 ispitanika, 54 ispitanika su se izjasnili kako im nije važna informacija o identitetu donora organa. Od ukupno 54 ispitanika, 37 (18,5 %) ispitanika je muškog spola dok je 17 (8,5 %) ispitanika ženskog spola. Iz Tablice 1. je vidljivo da se 41 ispitanik nije izjasnio, tj. ne zna je li mu važna informacija o donoru organa. Od tog broja je bilo 21 (10,5 %) osoba muškog spola i 20 (10 %) osoba ženskog spola.

Kroz rezultate se vidi da osobama muškog spola i nije toliko bitna informacija o identitetu osobe čiji bi organ dobili. Kod žena je suprotna situacija. Ne može se točno definirati zašto je to baš tako, ali jedan od razloga bi vjerojatno bila privrženost i veća senzibilizacija ženskog spola prema cijelom događaju pa samim time i prema identitetu svoga donatora.

Hipoteza **B** je također potvrđena što znači postoji statistički značajna razlika u odgovorima osoba koje su vjernici i osoba koje nisu vjernici kad je u pitanju želja za doniranjem organa. Prema Tablici 2., od ukupno 200 ispitanika, najveći broj ispitanika, 101 ispitanik je izrazio želju za doniranjem organa. Od ukupno 101 ispitanika koji su izrazili želju za doniranjem organa, vjernika je bilo 82 (41 %), a nevjernika 19 (9,5 %). 62 ispitanika su se izjasnili kako ne znaju bih li donirali organe, a taj broj je činilo 45 (22,5 %) vjernika i 17 (8,5 %) nevjernika. Najmanji broj ispitanika, njih 37, se izjasnilo kako ne bi donirali organe. Od njih ukupno 37, vjernika je bilo 18 (9 %) dok je nevjernika bilo 19

(9,5 %). S obzirom na podatke iz Tablice 2., vidljivo je da se od ukupno 200 ispitanika veći broj ispitanika izjasnio kao vjernici. Iz Tablice 2. je također vidljivo da se veći broj ispitanika, njih 101 (50,5 %) izjasnio kako ima želju za doniranjem organa. Od njih 101, čak 82 (41 %) ispitanika su se izjasnila kao vjernici.

Kroz rezultate se vide da osobe koje su vjernici imaju veću želju za doniranjem organa od osoba koje nisu vjernici. To se može protumačiti sa činjenicom da je Hrvatska katolička država koja ima puno veći broj praktičnih vjernika te religioznih vjernika u odnosu na nevjernike. Također kroz vjerske zajednice organiziraju se radionice na temu doniranja organa pa je i svijest da se čini humano dijelo puno snažnija kod vjernika u odnosu na nevjernike.

Hipoteza **C** je odbačena. Ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na stručnu spremu o važnosti edukacije pojedinca o doniranju organa. Od ukupno 200 ispitanika, njih 133 (67 %) se izjasnilo da je za doniranje organa važna edukacija kako pojedinaca. Od ovog broja, najveći broj ispitanika, njih 67 (33,5 %) ima srednju stručnu spremu, višu stručnu spremu ima 63 (31,5 %) ispitanika, a 4 (2 %) ispitanika ima završenu osnovnu školu. 49 (24,5 %) ispitanika se izjasnilo kako ne znaju je li edukacija pojedinca važna za doniranje organa. Od ukupno 49 ispitanika, najviše je bilo ispitanika sa srednjom stručnom spremom, i to njih 33 (16,5 %). 11 (5,5 %) ispitanika se izjasnilo kako imaju završenu osnovnu školu dok višu stručnu spremu ima 5 (2,5 %) ispitanika. Od ukupno 200 ispitanika, njih 17 (8,5 %) smatra da edukacija pojedinca nije važna za doniranje organa. Ovaj broj čini 9 (4,5 %) ispitanika sa srednjom stručnom spremom, 6 (3 %) ispitanika sa višom stručnom spremom i 2 (1 %) ispitanika sa završenom osnovnom školom.

Edukacija pojedinaca i javnosti se može obaviti putem medija, brošura, letaka, novina, radija, televizije, pa i putem brojnim radionicama, edukacija i predavanja od strane zdravstvenih radnika. S toga je informiranost javnosti obavezna u cilju provođenja transplantacijske medicine. Moglo bi se reći da je ne informiranost vodeći čimbenik negativnog stava osoba prema doniranju organa. Istina je da su osobe sa završenim fakultetima obrazovanije, ali ne

nužno i educiranije o doniranju organa kao u ovom slučaju. Danas postoje razne brošure, internetske stranice, ali i udruge koje sve osobe mogu posjetiti bez obzira na stručnu spremu, te saznati brojne informacije koje ih zanimaju.

Hipoteza **D** je potvrđena što znači da postoji statistički značajna razlika u usporedbi odgovora između osoba koje žive u gradu i osoba koje žive na selu o poznavanju donorske kartice. Prema podacima iz Tablice 4., od ukupno 200 ispitanih, 154 (77 %) ispitanika su se izjasnila da znaju što je donorska kartica. Od njih ukupno 154, 98 (49 %) ispitanika je bilo iz grada dok je 56 (28 %) ispitanika imalo mjesto stanovanja na selu. 46 (23 %) ispitanika se izjasnilo kako ne znaju što je donorska kartica, a taj broj ispitanih je sačinjavalo 24 (12 %) ispitanika sa mjestom stanovanja na selu i 22 (11 %) ispitanika sa mjestom stanovanja u gradu.

Na poznavanje, pa čak i posjedovanje donorske kartice, osim medija, edukacija, brošura, postera i sl., veliki utjecaj mogu imati i liječnici opće prakse koji mogu svakom pacijentu predložiti posjedovanje donorske kartice i pritom objasniti njezin značaj. Na taj način bi moglo senzibilizirati i potaknuti javnost na doniranje organa, kao i na posjedovanje donorske kartice. Osim toga, medicinsko osoblje bi moglo nositi vlastite donorske kartice i na taj način utjecati na pučanstvo i pružati dobar primjer svojim sugrađanima. Edukacija medicinskog osoblja i sama njihova osviještenost o transplantacijskoj medicini utječe na potencijalne donore. Medicina je svuda ista, bila u pitanju liječnička ordinacija u selu ili bolnica usred grada.

Hipoteza **E** je također potvrđena što znači da postoji statistički značajna razlika u usporedbi odgovora između osoba mlađe (18-35), zrelije (36-55) i starije (>55) životne dobi o doniranju organa svojih bližnjih nakon njihove smrti.

Iz Tablice 5., vidljivo je da se, od ukupno 200 ispitanika, njih 80 (40 %) izjasnilo kako bi nakon smrti svojih bližnjih doniralo organe. Od toga broja, najveći broj su činili ispitanici srednje životne dobi i to čak njih 39 (19,5 %). 24 (12 %) je bilo ispitanika mlađe životne dobi, a 17 (8,5 %) ispitanika starije životne dobi. Nadalje, od ukupno 200 ispitanika, 76 (38 %) ispitanika se izjasnilo

kako ne znaju bih li nakon smrti svojih bližnjih donirali njihove organe. Od njih ukupno 76, 44 (22 %) ispitanika su bile osobe mlađe životne dobi, 23 (11,5 %) ispitanika su bile osobe srednje životne dobi dok je osoba starije životne dobi bilo 9 (4,5 %). 44 (22 %) ispitanika su se izjasnila kako nakon smrti svojih bližnjih ne bi donirali njihove organe. Taj broj je sačinjavalo 15 (7,5 %) ispitanika starije životne dobi, 15 (7,5 %) ispitanika srednje životne dobi i 14 (7 %) ispitanika mlađe životne dobi.

Kako bi se povećao broj osoba koje žele donirati organe svojih bližnjih nakon njihove smrti, ključno je da se osobe za svoga života izjasne o želji za doniranjem organa nakon vlastite smrti. Na taj način, ne samo da će se povećati broj osoba koje žele donirati organe svojih bližnjih nakon njihove smrti, već će se suzbiti teške situacije za obitelj koja je izgubila svog bližnjeg, a također i neugodne situacije s kojima se medicinsko osoblje susreće u takvim okolnostima.

6. ZAKLJUČAK

Svaka je osoba potencijalni donator organa. U svijetu u kojem se živi ubrzano ne treba uzimati zdravo za gotovo činjenicu da se lako može postati i primatelj organa. Dobro je poznat uvriježeni stav da se ljude ne tiču problemi današnjice dok ih i same ne zatekne neki od tih problema, a s obzirom na ubrzani način života broj oboljelih osoba raste iz dana u dan, a potreba za davanjem organa je sve veća. Bez informirane, educirane, senzibilizirane javnosti neće biti dovoljno organa na koje čekaju stotine oboljelih osoba. Potrebe za organima su sve veće, a donatora je sve manje. Samim time ne može doći ni do razvoja transplantacijske medicine koja u liječenju bolesnika igra sve veću ulogu. Iz svih navedenih razloga javnost se mora na neki način senzibilizirati, mora se povećati povjerenje javnosti u zdravstveno osoblje i zdravstveni sustav. To će se postići informiranošću i edukacijama pučanstva na svim lokalnim i globalnim razinama. Unatoč boli zbog bespovratnog gubitka najbližeg, vrijedno je nekome pokloniti neprocjenjivi dar, a to je život. Osim donatora, od izuzetne važnosti je imati educirano osoblje koje je podobno za sami zahvat, a time i za razvoj transplantacijske medicine.

S obzirom na sve navedeno lako se da zaključiti da transplantacijska medicina ovisi uvelike o broju donatora koji su željni donirati vlastite organe oboljelim osobama, ali i o zdravstvenom osoblju koje je potrebno da bi transplantacijska medicina zaživjela i opstala kao grana medicine. Medicinsko osoblje bi moglo držati predavanja po školama i fakultetima te organizacijama i udruga vezanima uz transplantaciju. Nadalje, trebalo bi se educirati o pravilnom pristupu obitelji koja se nalazi u toj situaciji što uključuje dovoljno ohrabivanje obitelji, korištenje pravih argumenata i korištenje točnih informacija. Informacije moraju biti jasne i konkretne. Iako se danas u medijima i javnosti manje govori o transplantacijskoj medicini, ona je od uvelike važnosti kako za bolesnike tako i za zdravstveno osoblje.

Važno je spomenuti i obitelj preminule osobe koja, ukoliko se osoba za života nije drugačije izjasnila, igra također veliku ulogu u doniranju organa. Stoga, osim što se treba senzibilizirati javnost i potaknuti na razmišljanje o

doniranju organa, treba se educirati zdravstveno osoblje kako bi bilo što podobnije na razgovor i edukaciju obitelji preminule osobe ukoliko se nađu u takvoj situaciji. Nadalje, važno je napomenuti kako doniranje organa nije mali čin; upravo suprotno, to je veliki čin kojeg svatko od nas može učiniti i spasiti tuđi život ili ga učiniti boljim.

7. LITERATURA

[1] Hrvatska donatorska mreža. O Hrvatskoj donorskoj mreži

http://www.hdm.hr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=41&Itemid=6 (pristupljeno 17.10.2015.)

[2] Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske, Transplantacijski program

http://www.zdravlje.hr/programi_i_projekti/transplantacijski_program
(pristupljeno 16.10.2015.)

[3] C. Pallis, D. H. Harley, Osnove smrti moždanog debla, Dijagnoza smrti moždanog debla, Medicinska naklada, 2002; 22-35.

[4] Šćap M., Jukić M., Majerić-Kogler i ostali, Klinička anesteziologija, Smrt mozga, Medicinska naklada, 2005; 981 - 987

[5] Narodne novine, Zakon o presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja NN 144/12 od 7.srpnja 2010 (pristupljeno 16.10.2015)

<http://www.zakon.hr/z/556/Zakon-o-presa%C4%91ivanju-ljudskih-organa-u-svrhu-lije%C4%8Denja>

[6] N. J. Odom, Organ donation. BMJ 1990; 300: 1571 - 1573.

[7] Vedran Ćorić i suradnici; „Transplantacija torakalnih organa“,Synopsis 2010 ; 57-64

[8] Council of Europe Publishing "Vodič za kvalitetu i sigurnost u transplantaciji organa, tkiva i stanica", Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi ,2004 ; 41-42

[9] Središnji državni portal, Darivanje organa

<https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/smrt-i-nasljedjivanje/darivanje-organa/508>

(pristupljeno 16.10.2015)

[10] Eurotransplant, Yearly statistics

<https://www.eurotransplant.org/cms/index.php?page=yearlystats> (pristupljeno 15.10.2015)

[11] Zaklada Ana Rukavina <http://www.zaklada-ana-rukavina.hr/> (pristupljeno 18.10.2015)

[12] Cifrić, I. Ekološka etika: odgovornost za okoliš – odgovornost za život. U: Cifrić, I. /ur/. Bioetika. Etička iskušenja znanosti i društva. Zagreb: HSD i Zavod za sociologiju, 1998; 73-79

[13] G. Mate, M. Valles, J. Bronsoms: Knowledge of the willnes to donate, The family intervju, Organsand tissues(1); 2001: 37-41

[14] P. Gomez, C. Santiago, A. Monino: Family and personal consent to donation,TPM; 2000: 43-56

[15] Zajednica udruga dijalizoranih i transplantiranih bubrežnih bolesnika, uloga hrvatske donatorske mreže

<http://zudtbbh.hr/uloga-hrvatske-donorske-mreze/> (pristupljeno 17.10.2015)

[16] Mirela Bušić, Darivanje i presađivanje organa – „Hrvatski model“, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=127788

(pristupljeno 18.10.2015)

[17] Microsoft Office Excel, Microsoft Corporation, Redmond, WA, 2007.

[18] Stangroom J. Easy chi-square Calculator, 2015.

(<http://www.socscistatistics.com/tests/chisquare/?/Default2.aspx>) (pristupljeno 23.10.2015.)

[19] Petz B. Osnovne statističke metode za nematematičare. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1997; 369.

8. SAŽETAK

Istraživanje je provedeno na području Sisačko - moslavačke županije u rujnu 2015. godine. Korišten je anketni upitnik kojeg je ispunjavalo 200 ispitanika. Dobiveni podaci su statistički obrađeni prikazani u obliku grafova. Kroz istraživanje vidimo da najveći broj ispitanika zna što je donorska kartica, ali ju ne posjeduje. Polovica ispitanika se izjasnila da bi nakon svoje smrti donirali organe. Podijeljenog su mišljenja o doniranju organa svojih bližnjih. Najbitniji razlozi su humanost toga čina i da je svrha doniranja organa spašavanje tuđih života. Također, ispitanici su mišljenja da bi mediji u velikoj mjeri mogli utjecati na stanovništvo, ali također i putem brošura, edukacija, letaka i sl. Ako bi bili primatelji organa, ispitanici su podijeljeni po važnosti da saznaju tko je njihov donor. Sveukupno se može sažeti da su ispitanici počeli shvaćati važnost doniranja organa, te da mediji imaju na njih najveći značaj.

Ključne riječi : doniranje organa, transplantacijska medicina, kvaliteta života

9. SUMMARY

Research was conducted on Sisačko – moslovačka area in September 2015. Survey questionnaire was filled by 200 participants. Acquired data was statistically processed in chart form. Through research is visible that most of participants know what the donor card is, but does not have one. Half of participants said that they would donate their organ after death. Participants are not sure about donating organs from family member. The most important reasons are humanity of the act, and purpose of life saving. Participants also think that media have great impact on population, but brochures, education and leaflets are not impactless. Organ receivers do not have strict opinion if they want to know who their organ donor is. It is possible to conclude that participants understand importance of organ donation, and media has greatest impact on them.

Keywords: donation organs, transplantation medicine, quality life

10. PRILOZI

Prilog 1. anketni upitnik

Molim vas da anonimno ispunite anketu i iskreno odgovorite na postavljena pitanja, hvala .

SPOL a) muško b) žensko

DOB a) 18-35 b) 36-55 c) 55 I VIŠE

ZAVRŠENO ŠKOLOVANJE a) osnovna b) srednja c) viša ili visoka (fakultet)

MJESTO STANOVANJA a) GRAD b) SELO

DA LI STE VJERNIK/CA a) DA b) NE

1. ZNATE LI ŠTO JE DONORSKA KARTICA? a) DA b) NE

2. DA LI IMATE ILI ŽELITE IMATI DONORSKU KARTICU? a) IMAM b) NEMAM ALI ŽELIM c) NEMAM I NE ŽELIM d) NE ZNAM ŠTO JE DONORSKA KARTICA

3. DA LI BI POSLIJE SVOJE SMRTI DONIRALI ORGANE? a) DA
b) NE c) NE ZNAM

4. DA LI ŽIVA OSOBA MOŽE DAROVATI ORGAN ILI TKIVO BOLESNOJ OSOBI?
a) DA b) NE c) NE ZNAM

5. DA LI BI POSLIJE SMRTI SVOJIH BLIŽNJIH DONIRALI NJIHOVE ORGANE? a) DA
b) NE c) NE ZNAM

6. SMATRATE LI DA OSOBNA ISKAZNICA TREBA SADRŽAVATI VIDLJIVU OZNAKU DA JE OSOBA DARIVATELJ ORGANA a) DA b) NE c) NE ZNAM

7.DA LI SMATRATE DA TREBA DATI NOVČANU NAKNADU OBITELJI AKO DONIRAJU ORGANE UMRLE OSOBE?   a) DA-   b)NE-   c) NE ZNAM

8.KOJI BI BIO VAŠ STAV O DONIRANJU ORGANA?   a) SMATRAM DA JE TO HUMAN ČIN   b) SMATRAM DA JE SVRHA DONIRANJA ORGANA SPAŠAVANJE TUĐIH ŽIVOTA
c)NE BIH NIKAD DOPUSTIO/LA DA NETKO UZME MOJE ORGANE ILI ORGANE MOJIH BLIŽNJIH   d) NISAM PUNO O TOME RAZMIŠLJAO/LA   e) NEMAM STAV O TOME
f) NEŠTO DRUGO

9.SMATRATE LI DA BI SE RAZNIM EDUKACIJAMA,BROŠURAMA,POSTERIMA I SLIČNOM POMOGLA DA STANOVNIŠTVO SHVATI VAŽNOST ZNAČAJA DONIRANJA ORGANA?
a)DA   b) NE   c)NE ZNAM

10.SMATRATE LI DA BI MEDIJI (tv,novine,radio stanice) MOGLI NA NEKI NAČIN POTAKNUTI SVIJEŠT STANOVNIŠTVA O DONIRANJU ORGANA?   a) DA   b) NE
c) NE ZNAM

11.DA LI MISLITE DA BI SVAKI LIJEČNIK OPĆE PRAKSE TREBAO SVAKOJ PUNOLJETNOJ OSOBI OBJASNITI ZNAČAJ DONIRANJA ORGANA,TE PONUDITI DONORSKU KARTICU?
a) DA   b) NE   c)NE ZNAM

12.ODABERITE RAZLOGE ZBOG KOJIH BISTE VI OSOBNO HTJELI BITI DONOR ORGANA (MOŽETE ZAOKRŽITI VIŠE PONUĐENIH ODGOVORA).   a) HUMANOST, PLEMENITOST I SOLIDARNOST   b) VJERSKI RAZLOZI   c) MOŽDA ĆU I JA JEDNOM TREBATI NEČIJI ORGAN   d) SPASIT ĆU NEČIJI ŽIVOT   e) JA ILI NETKO IZ MOJE OBITELJI SMO ISTO NA LISTI ČEKANJA   f) NE ŽELIM BITI DONOR   g) NEŠTO DRUGO

13.ODABERITE RAZLOGE ZBOG KOJIH VI OSOBNO NE BISTE HTJELI BITI DONOR ORGANA (MOŽETE ZAOKRUŽITI VIŠE PONUĐENIH ODGOVORA).   a) VJERSKI RAZLOZI   b) PRESTAR/A SAM   c) DONIRANJE ORGANA PREDSTAVLJA NAGRĐENJE MRTVOG TIJELA   d) AKO SAM DONOR BOLNIČKO OSOBLJE SE NEĆE TRUDITI OKO MOG ŽIVOTA   e) NISAM NAJBOLJEG ZDRAVLJA   f) BOJIM SE

DA MOJI ORGANI NE ZAVRŠE NA CRNOM TRŽIŠTU
h) NEŠTO DRUGO

g) ŽELIM BITI DONOR

14.DA LI SE SLAŽETE SA ZAKONOM RH KOJI DOZVOLJAVA DA SE ORGANI UMRLE PUNOLJETNE OSOBE KOJA NIJE BILA DUŠEVNO BOLESNA I KOJA SE ZA VRIJEME ŽIVOTA NIJE PISMENO IZJASNILA DA NE ŽELI BITI DONOR, MOGU UZETI BEZ PRISTANKA OBITELJI? a) SLAŽEM SE b) NE SLAŽEM SE c) NE ZNAM

15.DA LI ZNATE KOJE GODINE JE OBAVLJENA PRVA EKSPLANTACIJA(uzimanje organa za transplantaciju) U O.B.DR. IVO PEDIŠIĆ SISAK? a) UOPĆE SE NE RADI b) 2004 c) 2010 d)2014 e) NE ZNAM

16.UKOLIKO BISTE VI BILI PRIMATELJ ORGANA,SMATRATE LI VAŽNOM INFORMACIJOM OD KOGA ORGAN PRIMATE? a) DA b) NE c) NE ZNAM

17.DA LI SE PRESADIVANJE ORGANA MOŽE OBAVLJATI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA PRIVATNE PRAKSE? a) DA b) NE c) NE ZNAM

18.DA LI ZNATE KOJA JE HRVATSKA TRENUTAČNO PO BROJU PRESAĐENIH ORGANA JETRE I BUBREGA U SVIJETU? a) PRVA b) DRUGA c) SEDMA d) NE ZNAM

19.ZNATE LI KOLIKO JE VREMENA POTREBNO DA SE IZVRŠI EKSPLANTACIJA(UZIMANJE) ORGANA UMRLE OSOBE? a)15 MINUTA b) 30-60 MINUTA c) VIŠE OD SAT I POL d) NE ZNAM

20. ZNATE LI KOLIKO LJUDI U HRVATSKOJ TRENUTNO ČEKA ZA TRANSPLANTACIJU (PRESADIVANJE) BUBREGA A KOLIKO ZA TRANSPLANTACIJU SRCA? a) 100- BUBREG ; 20 -SRCE b) 200 –BUBREG ; 50- SRCE c) 500- BUBREG ; 100- SRCE d) NE ZNAM

21. ZNATE LI KOLIKO SE DANA PROSJEČNO ČEKA NA TRANSPLANTACIJU
(PRESADIVANJE) BUBREGA I SRCA? a) SRCE- 6 MJESECI ;
BUBREG- GODINU DANA b) SRCE-GODINU DANA ; BUBREG- 2
GODINE c) SRCE- 70 DANA ; BUBREG 2 GODINE d) NE ZNAM

22.DONIRATI SE MOGU OVI ORGANI I TKIVA ?

A) JETRA-	a) DA	b) NE	c)NE ZNAM
B) PLUĆA-	a) DA	b) NE	c) NE ZNAM
C)GUŠTERAČA-	a) DA	b) NE	c) NE ZNAM
D) MOZAK-	a) DA	b) NE	c) NE ZNAM
E) ROŽNICA-	a) DA	b) NE	c) NE ZNAM
F) KRVNE ŽILE-	a) DA	b) NE	c) NE ZNAM
G) SRCE-	a) DA	b)NE	c) NE ZNAM

Prilog 2. Popis grafikona

Grafikon 1. Raspodjela ispitanika s obzirom na spol

Grafikon 2. Raspodjela ispitanika s obzirom na dob

Grafikon 3. Raspodjela ispitanika s obzirom na završeno školovanje

Grafikon 4. Raspodjela ispitanika s obzirom na mjesto stanovanja

Grafikon 5. Raspodjela ispitanika s obzirom na vjeru

Grafikon 6. Raspodjela ispitanika s obzirom na poznavanje donorske kartice

Grafikon 7. Raspodjela ispitanika s obzirom na posjedovanje donorske kartice

Grafikon 8. Raspodjela ispitanika s obzirom na doniranje vlastitih organa nakon smrti

Grafikon 9. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o živoj osobi kao donoru organa ili tkiva bolesnoj osobi

Grafikon 10. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o doniranju organa svojih bližnjih nakon njihove smrti

Grafikon 11. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o vidljivom označavanju donora organa pomoću osobne iskaznice

Grafikon 12. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o novčanoj naknadi obitelji za doniranje organa preminule osobe

Grafikon 13. Raspodjela ispitanika s obzirom na stav ispitanika o doniranju organa

Grafikon 14. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju raznih brošura, edukacija, postera i sličnog na shvaćanje važnosti značaja doniranja organa

Grafikon 15. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju emdija na poticanje svijesti stanovništva o doniranju organa

Grafikon 16. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o utjecaju liječnika opće prakse na shvaćanje važnosti doniranja organa

Grafikon 17. Raspodjela ispitanika s obzirom na osobne razloge ispitanika za doniranje organa

Grafikon 18. Raspodjela ispitanika s obzirom na osobne razloge ispitanika zbog kojih ne žele biti donori

Grafikon 19. Raspodjela ispitanika s obzirom na slaganje ispitanika sa zakonom RH o doniranju organa preminule osobe bez pristanka obitelji

Grafikon 20. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje ispitanika o godini prve eksplantacije u OB Dr. Ivo Pedišić Sisak

Grafikon 21. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o važnosti informacije o identitetu donora organa u slučaju da je ispitanik primatelj organa

Grafikon 22. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o presađivanju organa u ustanovama privatne prakse

Grafikon 23. Raspodjela ispitanika s obzirom na mišljenje o položaju Republike Hrvatske u svijetu po broju presađenih organa jetre i bubrega

Grafikon 24. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o vremenu potrebnom za eksplantaciju organa preminule osobe

Grafikon 25. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o broju ljudi u Republici Hrvatskoj koji čekaju transplantaciju srca i transplantaciju bubrega

Grafikon 26. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o prosječnom vremenu čekanja na transplantaciju srca i na transplantaciju bubrega

Grafikon 27. Raspodjela s obzirom na mišljenje ispitanika o mogućnosti doniranja pojedinih organa i tkiva

Prilog 3. Popis tablica

Tablica 1. Usporedba odgovora osoba muškog i ženskog spola o važnosti informacije o identitetu donora organa

Tablica 2. Usporedba odgovora osoba koje su vjernici i osoba koje nisu vjernici o želji doniranja organa

Tablica 3. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na stručnu spremu (završena osnovna škola (ošk), sss i vss/vss) o važnosti edukacije pojedinca o doniranju organa

Tablica 4. Usporedba odgovora osoba koje žive u gradu i osoba koje žive na selu s obzirom na poznavanje donorske kartice

Tablica 5. usporedba odgovora osoba mlađe (18-35), zrelije (36-55) i starije (>55) životne dobi o doniranju organa svojih bližnjih nakon njihove smrti

Prema Odluci Visoke tehničke škole u Bjelovaru, a u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, elektroničke inačice završnih radova studenata Visoke tehničke škole u Bjelovaru bit će pohranjene i javno dostupne u internetskoj bazi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ukoliko ste suglasni da tekst Vašeg završnog rada u cijelosti bude javno objavljen, molimo Vas da to potvrdite potpisom.

Suglasnost za objavljivanje elektroničke inačice završnog rada u javno dostupnom nacionalnom repozitoriju

NIKOLINA BIJELIĆ

(Ime i prezime)

Dajem suglasnost da se radi promicanja otvorenog i slobodnog pristupa znanju i informacijama cjeloviti tekst mojeg završnog rada pohrani u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i time učini javno dostupnim.

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 08.11.2015

Bijelić Nikola
(potpis studenta/ice)